

Dragkampen om biståndet

"Världen vill inte ha några nya löften. Det är absolut nödvändigt att alla aktörer till fullo uppfyller de åtaganden de redan gjort i Millenniedeklarationen, vid 2002 års Monterreykonferens om finansiering av utveckling och vid 2005 års Världstoppmöte. I synnerhet är det avsaknaden av ökning av det internationella biståndet sedan 2004 som gör det omöjligt att uppnå millenniemålen, även för länder med väl fungerande regeringar."

FN:s generalsekreterare Ban Ki-Moon, 2007,
i förordet till FNs halvtidsrapport om millenniemålen

diakonia

MÄNNISKOR SOM FÖRÄNDRAR VÄRLDEN

Förord

Sverige har en lång tradition av att bistå och samarbeta med fattiga länder om utveckling och fattigdomsbekämpning. Svenska skattebetalare och givare bidrar till att göra detta möjligt, vilket innebär att de har rätt till att få veta hur pengarna används och vilka resultat biståndet ger. Det är ett av skälen till att vi presenterar den här rapporten.

Med millenniemålen som måttstock kan vi konstatera att det blir bättre på många håll i världen. Andelen fattiga minskar, fler barn går i skola och på global nivå minskar barnadödligheten. Men fortfarande lever knappt en miljard människor i extrem fattigdom, och alltför många barn dör i sjukdomar som det kostar en spottstyver att bota. Mycket arbete återstår innan vi kan vara säkra på att ingen somnar hungrig, tvingas arbeta istället för att gå i skolan eller ser sina barn dö av svält.

Det andra skälet till att den här rapporten tagits fram är att det behövs en bättre och mer sanningsenlig diskussion om biståndet, som i dagens samhällsdebatt ofta misstänkliggörs. Biståndsministern har exempelvis flera gånger sagt att hon känner oro för kvalitén i svenskt bistånd, trots att internationella utvärderingar (till exempel OECD-DACs Peer Review 2005) ger svenskt bistånd beröm just för dess goda kvalitet.

Samtidigt finns det flera åtgärder som kan vidtas för att förbättra kvalitén i biståndet som också tas upp i denna rapport. Svenska skattebetalare och givare har exempelvis rätt att få reda på att biståndet urholkas, vilket fått till följd att Sverige i praktiken inte längre når upp till målet att biståndet ska uppgå till en procent av bruttonationalinkomsten, BNI. Inom EU går en tredjedel av det totala biståndet till att täcka andra budgetposter i medlemsländernas statsbudgetar. Detta strider inte mot reglerna, men innebär att stora belopp aldrig når till de fattigaste, trots att det redovisas som bistånd.

Svenska folket har också rätt att få veta att Sverige, liksom många andra givarländer, ofta låter egenintressen gå före internationella åtaganden om att utrota fattigdomen. Under rubriken Dragkampen om biståndet granskar rapporten hur målen för biståndet åsidosätts av andra politiska

hänsyn. Ett exempel är det faktum att dagens orättvisa handelsvillkor kostar fattiga länder mer än de får i bistånd. Formellt ställer sig svensk industri bakom att biståndet inte ska villkoras med köp av svenska varor och tjänster. Men företagen trycker på regeringen för att de ska se till att biståndet skräddarsys för att passa svenska företag. Det är inte lika säkert att det främjar de fattiga människorna.

Det förekommer mycket lite diskussion i Sverige om stöd till demokratiutveckling och fattiga människors möjligheter att delta i demokratiska processer i de länder som får bistånd. Om innehållet i demokratibegreppet inte diskuteras och definieras är risken stor att de insatser som görs inte bidrar till ett sant demokratibistånd. Som folkrörelse arbetar Diakonia med andra folkrörelser i givarländerna och ser gång på gång att de stora institutionerna Världsbanken och Internationella valutafonden inte verkar ha förmåga eller vilja att i tillräcklig stor utsträckning ta hänsyn till att fattiga människor ska kunna delta i besluten om hur biståndet ska användas. I målen för det svenska biståndet anges att det ska främja fattiga människors egen förmåga att förbättra sina livsvillkor. Men hur intresserade är givarländerna – inklusive Sverige – av att verka för att de organisationer som representerar de fattiga får vara med och påverka?

Det behövs en saklig debatt om Sveriges hållning i dessa avgörande frågor, som i grund och botten handlar om biståndets effektivitet. Det är en förutsättning för att vi ska kunna förverkliga den biståndspolitik som riksdagen antagit – Politik för global utveckling. Min förhoppning är att den här rapporten ska ge underlag till och bidra till denna diskussion och till debatten om den verkliga effektivitet och kvalitet som borde präglade svenskt bistånd – på alla nivåer.

Bo Forsberg
Generalsekreterare
Diakonia

Innehåll

Förord.....	2
Sammanfattning.....	4
Stoppa urholkningen av biståndet.....	4
Biståndet ska främja – inte motverka – demokratisk utveckling.....	6
Biståndet ska gynna utveckling i fattiga länder – inte företag i rika länder.....	6
Bistånd används i kampen mot terrorismen och till militära insatser.....	7
Handelspolitiken ska stödja – inte underminera – biståndspolitik.....	8
Handel med krigsmateriel ska inte underminera biståndspolitik.....	8
Rättvis klimatpolitik.....	9
DEL 1:	
Fattigdomsbekämpning, resultat och trender i biståndet.....	11
1. Halvtid för millenniemålen.....	12
2. Resurser – till eller från fattiga länder?.....	16
Resursflöden från Nord till Syd.....	16
Resursflöden från Syd till Nord.....	17
3. Biståndet ger resultat.....	20
Huvuddelen av biståndet når målen.....	20
Biståndet misstänkliggörs.....	21
4. Nya aktörer utmanar gamla mönster.....	23
Nya aktörer.....	23
... skapar ny dynamik.....	24
DEL 2:	
Dragkampen om biståndet	
Sju utmaningar för biståndet.....	27
1. Bistånd går till andra utgiftsposter i givarländerna.....	28
2. Biståndet riskerar att motverka demokratiskt inflytande.....	33
3. Starka intressen för att biståndet ska främja svensk export.....	36
4. Bistånd används i kampen mot terrorismen och till militära insatser.....	38
5. Handelspolitiken underminerar biståndets effektivitet.....	40
6. Export av krigsmateriel underminerar fattigdomsbekämpning.....	42
7. Klimatkrisen riskerar att äta upp biståndet för fattigdomsbekämpning.....	43
Litteraturlista.....	45
Fotnoter.....	48

Sammanfattning

I den här skriften lyfter vi fram en rad områden som vi anser vara viktiga för att förbättra biståndets innehåll och inriktning. Vi hoppas att på detta sätt kunna nyansera debatten om framgångar och motgångar i arbetet för att utrota fattigdomen.

I dagens samhällsdebatt dominerar de politiker, opinionsbildare och ledarsidor som påstår att biståndet är misslyckat och att pengar i princip slösas bort. Men vilken forskning och vilka utvärderingar ligger till grund för dessa påståenden? Vi vill balansera diskussionen genom att ge en mer fullständig bild av olika faktorer som påverkat biståndets resultat. Samtidigt är det också nödvändigt att granska olika faktorer som bidrar till att situationen i fattiga länder ser ut som den gör.

I massmedierna dominerar bilden av att vi i Sverige och i de rika länderna i stort satsar miljarder varje år i fattiga länder, och att utvecklingen trots detta inte går framåt. Fakta visar att det i själva verket är tvärtom – de största resursflödena går från de fattiga länderna till de rika. Statistiken visar också att även om biståndet ökat kraftigt de senaste åren, går bara några procent av dessa nytillkomna resurser till fattigdomsbekämpning. Merparten av pengarna har gått till insatser relaterade till den så kallade kampen mot terrorismen och avskrivning av exportkreditskulder.

Vår ambition är att bidra till en konstruktiv dialog om biståndet. Vi pekar på en rad punkter som både kan göra biståndet bättre och göra svensk politik mer samstämmig i förhållande till riksdagens beslut om en politik för global utveckling. Det handlar om att alla områden av politiken ska stärka de fattiga människorna,

bidra till att bekämpa fattigdomen och främja de mänskliga rättigheterna.

Stoppa urholkningen av biståndet

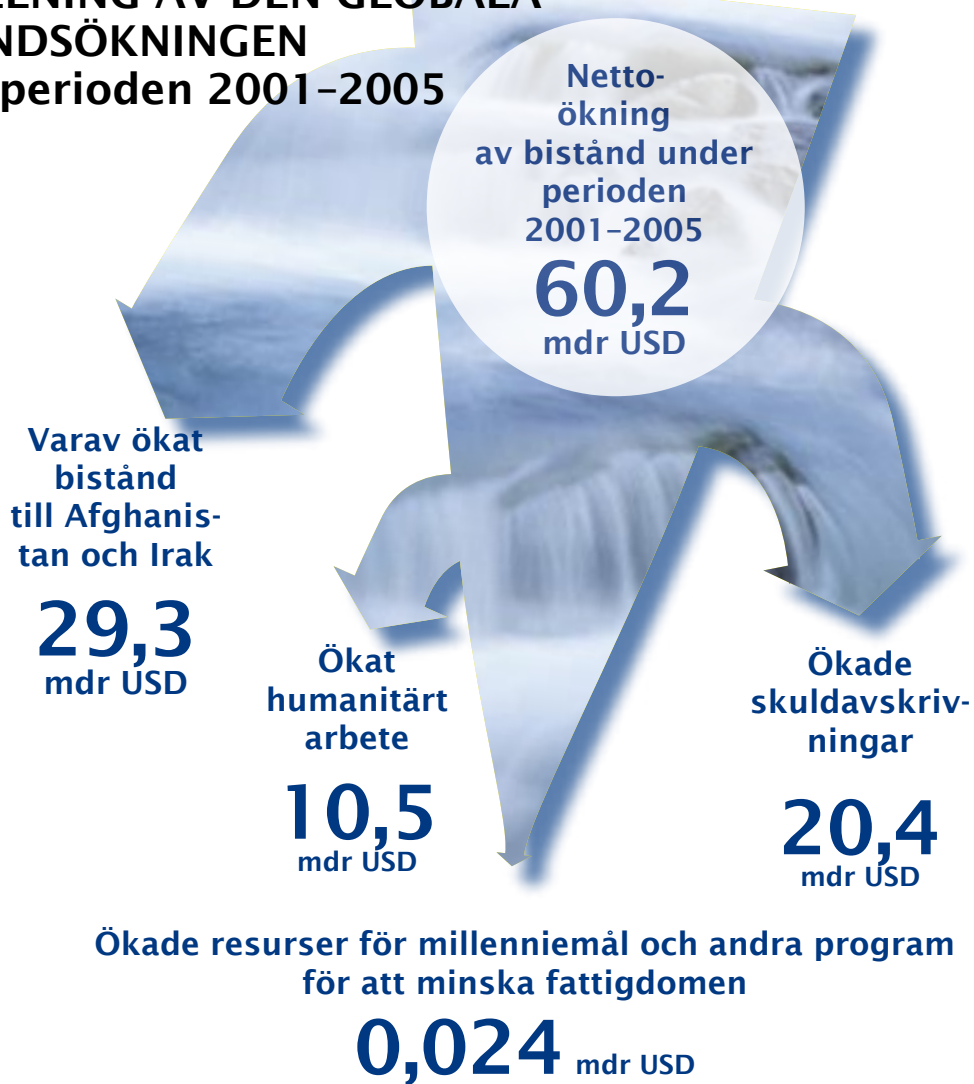
Både den förra socialdemokratiska och den nuvarande alliansregeringen har i olika grad använt biståndspengar för att täcka exportkreditskulder. Detta har minskat det bistånd som var ämnat för att bekämpa fattigdomen.

Alliansregeringen använder sig dessutom av en beräkningsmetod som maximerar de skulder som ska täckas – till långt över de belopp de är bokförda av Exportkreditnämnden (EKN). Detta är en form av kreativ bokföring som leder till att fattiga människor i behov av bistånd blir utan stöd. Pengarna behålls i själva verket i statskassan, även om det på pappret ser ut som att de använts till bistånd och fattigdomsbekämpning. Inga utvärderingar görs av hur denna sifferflytt påverkar biståndets mål.

Det finns flera skäl till att inte finansiera skuldlettningar med biståndsmedel:

- Biståndsanslagen räcker inte till både fattigdomsbekämpning och skuldlettningar.
- Fattiga länder ska inte behöva betala dubbel för att rika länder i vissa fall gett lån till korrupta diktatorer eller projekt som inte lett till utveckling. Rika länder måste ta ansvar för oansvarig utlåning utan att fattiga ska få betala genom minskat bistånd.
- När det gäller skulder som härstammar från exportkrediter så har dessa krediter aldrig haft fattigdomsbekämpning som främsta mål. Det har istället handlat om att den svenska staten önskat gynna svensk industri och svensk han-

FÖRDELNING AV DEN GLOBALA BISTÅNDSÖKNINGEN under perioden 2001–2005

Källa: OECD/DACs Statistikavdelning och Reality of Aid 2006

del i riskstater, till exempel instabila diktaturer.

OECDs biståndskommitté DAC har tagit fram regler för vad biståndsmedel får användas till. De tillåter att bistånd används till skuldlättnader. Däremot får exportkreditskulder för handel med militärt materiel – vilket var fallet med den skuld Liberia hade till Sverige som skrevs av under år 2007 – inte finansieras med bistånd enligt OECD.

Givarländernas bistånd urholkas på flera sätt, vilket DAC-reglerna tillåter. Men samtidigt strider denna urholkning mot de åtaganden som givarländerna, däribland Sverige, har gjort om att inte använda bistånd till skuldavskrivningar. Dessa åtaganden gjordes vid FNs utvecklingsfinansieringsmöte i Monterrey, Mexiko, 2002. Sverige har också i EUs ministerråd vid flera tillfällen lovat att leva upp till Monterreydeklarationen.¹

Urholkningen av biståndet sker inte bara genom skuldavskrivningar utan också genom att kostnader för att ta emot flyktingar och utländska studenter räknas som bistånd. Dessutom förekommer i varierande grad i olika länder bundet bistånd – det vill säga förknippat med krav på att köpa varor eller tjänster från givarlandet. Det blir dyrare för mottagarlandet och innebär att givaren förvissas sig om ett återflöde av resurser. Om inte hänsyn tas till att biståndsmedel på dessa sätt försvinner på vägen överskattas de resurser som finns tillgängliga för långsiktigt utvecklingsarbete.

Asylrätten är reglerad i internationella konventioner och självfallet något som alla länder ska uppfylla. Men den bör inte blandas ihop med biståndsbudgeten och urholka stödet till långsiktig fattigdomsbekämpning.

Diakonia anser att:

1. Regelverket i OECD-DAC behöver omprövas. De paragrafer som tillåter urholkning genom användande av biståndsmedel för flykting- och studentmottagande i industriländerna samt skuldavskrivningar bör tas bort.
2. Bistånd ska inte gå till skuldavskrivningar. För att klara FNs millenniemål behövs både ökat bistånd och skuldavskrivningar.
3. Skulder som grundar sig på exportkreditaffärer med korrupta diktaturer eller projekt som inte gynnat utvecklingen i mottagarländerna ska betraktas som illegitima.

Biståndet ska främja – inte motverka – demokratisk utveckling

Till biståndets viktigaste mål hör att bidra till långsiktig lokal utveckling för att bekämpa fattigdomen,

att bidra till framväxten av stabila demokratier och att värna om de mänskliga rättigheterna och miljön. Bistånd innebär skyldigheter för både givare och mottagare att leva upp till internationella konventioner om mänskliga rättigheter, miljöskydd, korrupsionsbekämpning etc.

För att biståndet ska vara effektivt bör det i högre grad styras av lokala behov och stärka utvecklingsländerns ägarskap av politiken. Givar- och mottagarländer antog 2005 den så kallade Parisdeklarationen för ett effektivt bistånd som innebär skyldigheter för båda parter. Syftet är att stärka mottagarländernas ägarskap av politiken. Givarländerna ska ge stöd till mottagarländernas egna strategier för fattigdomsbekämpning framtagna efter brett deltagande av olika aktörer inklusive parlamenten och det civila samhället.²

Samtidigt ställer Världsbanken, Internationella Valutafonden (IMF) och andra givare detaljerade villkor – så kallad konditionalitet – för hur den ekonomiska politiken i utvecklingsländerna ska utformas i samband med skuldavskrivningar, nya lån och bistånd. Dessa villkor åsidosätter det demokratiska beslutsfattandet i mottagarländerna, och försvagar på så sätt parlamentens roll och målsättningen att fattigdomsstrategier ska tas fram i brett demokratiskt deltagande.

Diakonia anser att:

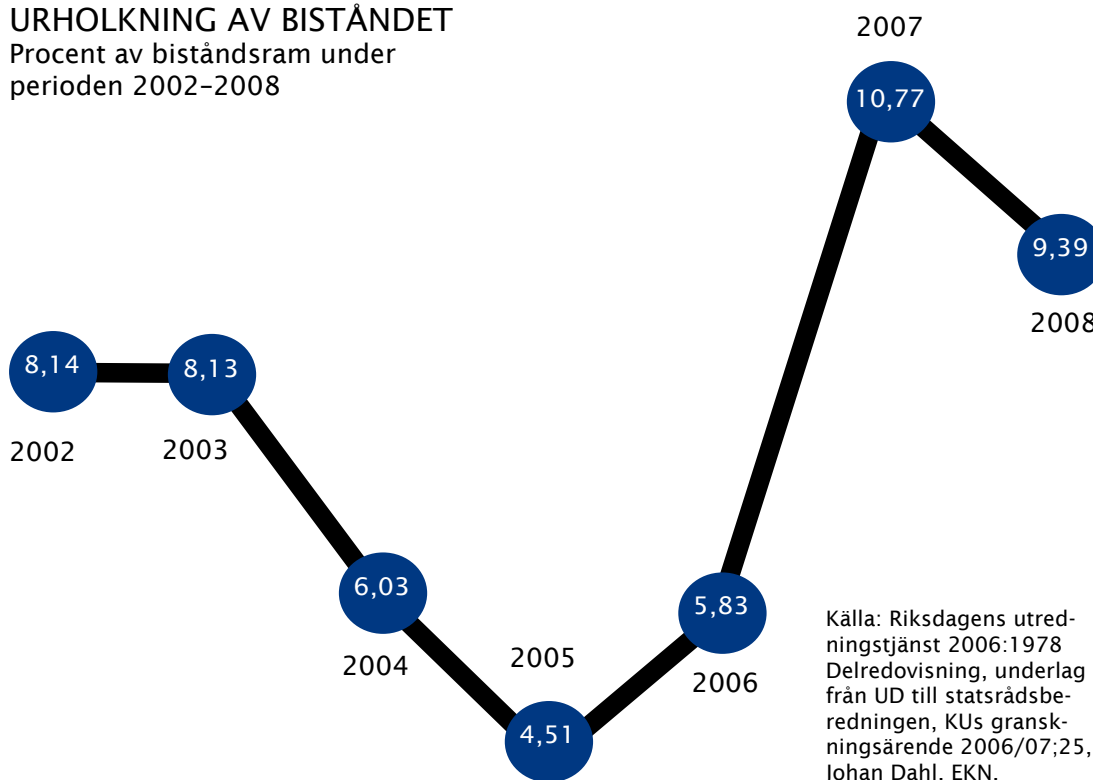
4. Sverige bör arbeta för att Världsbankens och Internationella Valutafondens ekonomiska policyvillkor upphör, i enlighet med Parisdeklarationens målsättning att stärka utvecklingsländerns ägarskap av politiken. Biståndets resultat i förhållande till målen bör istället ställas i centrum och utvärderas kontinuerligt, men den bästa vägen för att uppnå resultaten bör samarbetsländerna ha politiskt handlingsutrymme att bestämma.
5. Sverige bör också i större utsträckning arbeta för att stärka parlamentens och det civila samhällets deltagande i utarbetande av fattigdomsstrategierna för att stärka demokratiutveckling och för att ta tillvara lokala erfarenheter och kunskap om fattigdomsbekämpning.

Biståndet ska gynna utveckling i fattiga länder – inte företag i rika länder

Vi anser att näringslivet kan ha en viktig roll i biståndet, till exempel när det gäller investeringar och överföringar av teknik och kompetens. Däremot måste näringslivets krav på ökat återflöde av biståndet till svenska företag avvisas. Det

URHOLKNING AV BISTÅNDET

Procent av biståndsram under perioden 2002–2008

bundna biståndet måste upphöra då det fördyrar kostnaderna för mottagarna. Svensk industri kan ha en viktig roll för att gynna biståndets mål om utveckling i fattiga länder. Men biståndet ska inte användas för att gynna svensk industri.

Diakonia anser att:

6. Biståndet ska inte användas för att gynna svensk industri genom att vara bundet till köp av svenska varor och tjänster, då det innebär ökade kostnader för mottagarna. Det får inte bli ett inofficiellt mål att biståndet ska "återflöda" till Sverige. Biståndet ska utgå från lokala behov och demokratiska utformade fattigdomsplaner – inte från en strävan att gynna svensk industri.

Bistånd används i kampen mot terrorismen och till militära insatser

Säkerhet är en förutsättning för utveckling, och brist på utveckling eller negativ utveckling kan i sin tur äventyra säkerheten. Ett aktuellt exempel är att klimatförändringarna redan nu lett till torka i Afrika, med ökad fattigdom och ökade spänningar som följd.

FNs fredsbevarande styrkor och det svenska försvarets internationella insatser kan ha stor betydelse för att skydda människor och motverka våld, men vi anser inte att detta arbete ska finansieras med bistånd.

Som biståndsorganisation vill vi arbeta för att komma åt fattigdomens orsaker. Därför arbetar vi med demokrati, fattigdomsbekämpning, mänskliga rättigheter, rättvis handel och avskrivning av de fattigaste ländernas skulder. Militär upprustning är ett grundläggande problem för utveckling. På sikt måste pengar föras över från militär rustning till insatser som förebygger att konflikter leder till krig och våld.

Diakonia anser att:

7. Sverige bör i OECD verka för att regelverket motverkar dränering av biståndsmedel till olika typer av militär verksamhet.
8. Biståndet ska inte subventionera det svenska försvarets internationella verksamhet. Det ska heller inte bidra till att bygga upp eller subventionera militär verksamhet eller militära strukturer.

EUs finansministrar har lovat att öka biståndet, och till och med satt upp tidsplaner för när detta ska ske och hänvisat till den globala kampen mot fattigdomen. På global nivå har biståndet också ökat de senaste åren. Men en granskning av dessa insatser visar att tillskottet nästan helt gått till insatser relaterade till den så kallade kampen mot terrorismen, till att täcka andra poster i industriländernas budgetar samt till avskrivning av exportkreditskulder. Mycket lite av pengarna har använts till verksamhet med tydligt fattigdomsfokus.

Diakonia anser att:

9. Sveriges regering bör ta initiativ till att ta fram instrument som kan användas i Sverige och inom EU för att säkerställa att biståndet inte ytterligare snedvrids bort från ett fattigdomsfokus.

Handelspolitiken ska stödja – inte underminera – biståndspolitik

Den handelspolitik som förs av Världshandelsorganisationen, WTO, missgynnar fattiga länder. Som exempel kan nämnas att FN:s utvecklingsorgan UNDP har beräknat att fattiga länder förlorat 72 miljarder dollar per år de senaste åren på industriländernas kombinerade subventioner och tullar.³

Framstående ekonomiforskare har bedömt att EUs senaste så kallade frihandelsavtal med bland annat afrikanska länder ytterligare försämrar de fattiga ländernas möjligheter att använda handel som ett effektivt utvecklingsinstrument. Frihandelsavtalets huvudsakliga syfte är att främja europeisk export till fattiga länder, och obalansen mellan regionernas ekonomier erkänns inte.

Debatten om handelspolitiken måste lyftas från förenklade slagord om frihandel och protektionism till att seriöst och nyanserat granska vilka fördelar och nackdelar olika handelspolitiska lösningar har för fattiga länder. En del av biståndet bör användas för att stödja, förenkla och gynna en rättvis handel. Biståndet ska däremot inte användas som morot eller piska i förhandlingarna om internationella handelsvillkor.

År 2003 fattade den svenska riksdagen beslut om att anta ”Sveriges politik för global utveckling” (PGU), som tar ett helhetsgrepp på utvecklingsfrågorna. Den gäller för alla områden av politiken – också handelspolitiken – åtminstone på pappret. Men i den svenska regeringens ställningstaganden och agerande går det inte att finna några spår av detta. Det saknas till exempel helt

konsekvensanalyser ur rättighets- och fattigdomsperspektiv i de handelspolitiska ställningstaganden som gjorts. Sveriges regering har till och med ställt sig bakom EU-kommissionens aggressiva handelspolitiska linje i förhandlingarna om de nya frihandelsavtalen.

Diakonia anser att:

10. Den svenska regeringen bör omforma handelspolitiska utgångspunkter i enlighet med riksdagens beslut om Sveriges politik för global utveckling. Man bör bl.a. systematiskt göra konsekvensanalyser av olika förslag till handelspolitiska ställningstaganden utifrån PGUs fattigdomsperspektiv och utifrån rättighetsperspektivet.

Handel med krigsmateriel ska inte underminera biståndspolitik

Bristen på samstämmig politik gäller också svensk export av krigsmateriel till länder som rustar militärt istället för att satsa på fattigdomsbekämpning eller där vapenexporten stärker odemokratiska regimer och legitimerar brott mot mänskliga rättigheter. Några exempel är krigsmaterielexporten till Thailand, Pakistan och Venezuela.

Pakistan är en militärdiktatur som paradoxalt nog kommit att bli en av Sveriges allra största kunder för krigsmateriel. Landet lägger 47 gånger mer på militären än på vatten och sanitet, samtidigt som 118 000 människor årligen dör av diarré i landet.⁴ Under 2006 gavs ändå klartecken till en av Sveriges största krigsmaterielaffärer någonsin, export av det militära radarövervakningssystemet Erieye till Pakistan. Affären kostar Pakistan 8,3 miljarder kronor, en summa som är 12 gånger större än Pakistans årsbudget för vatten och sanitet.⁵

Pakistan regering ligger bakom många grava och systematiska övergrepp mot de mänskliga rättigheterna, såsom utomrättsliga avrättningar, mord och andra övergrepp riktade mot minoritetsgrupper, tortyr och annan grym och omänsklig behandling samt godtyckliga fängslanden i samband med ”kampen mot terrorismen”.

Sverige står inför ett viktigt vägval. Sveriges restriktiva policy när det gäller vapenexport är allvarligt hotad. Utåt sett, gentemot allmänheten, är doktrinen alltjämt densamma: Sverige har en restriktiv vapenexport. Men i praktiken har grundsynen ändrats dramatiskt och en mer exportorienterad praxis har fått fäste. Denna

inkonsekvens mellan teori och praktik är idag alltför uppenbar för att kunna bevaras i det långa loppet.

Det finns nu två vägar att välja. Antingen ger regeringen efter för företagens påtryckningar och kommersiella eller tekniska argument. Det leder till att exportreglerna luckras upp så att de stämmer bättre överens med praktiken och önskemålen från våra nya europeiska och nordatlantiska samarbetspartners. Eller så väljer vi att stå upp för en sammanhållen utrikespolitik och ändrar politiken och dess tillämpning så att den överensstämmer med de utrikespolitiska målen om nedrustning, mänskliga rättigheter, demokrati och global utveckling.

Diakonia anser att:

11. Sveriges riksdag bör besluta om ett nytt modernt regelverk kring krigsmaterielpolitiken som stämmer överens med utrikespolitikens mål om nedrustning, mänskliga rättigheter, demokrati och global utveckling.

Rättvis klimatpolitik

Klimatfrågan är även en av vår tids viktigaste rättvisefrågor. Det är främst den rika delen av världen som är ansvarig för utsläppen, men det är de fattiga som drabbas värst av dess konsekvenser – torka, översvämningar, orkaner och annat extremt väder. Följden blir brist på vatten och mat, ökad spridning av infektionssjukdomar, förlust av jordbruksmark och lokala ekosystem som försörjer många fattiga människor.

För att bromsa klimatförändringarna måste utsläppen av växthusgaser minska drastiskt, framförallt i den rika delen av världen som står för den största mängden utsläpp per capita. Men det kommer också att behövas stöd till anpassningsåtgärder framförallt i fattiga redan hårt utsatta länder. Världsbanken har beräknat kostnaderna för detta till 10 – 40 miljarder dollar per år,

medan biståndsorganisationen Oxfam med kompletterande analyser kommer fram till minst 50 miljarder dollar årligen om inte utsläppen sänks drastiskt.⁶

Enligt OECDs beräkningar uppgår det globala biståndet för 2006 till drygt 100 miljarder dollar. Det står klart att om biståndet i framtiden också ska täcka anpassning till klimatförändringar, kommer alldeles för lite resurser finnas kvar till långsiktig fattigdomsbekämpning, däribland till FNs millenniemål.⁷ Slutsatsen blir att rika länder kommer att behöva tillskjuta ytterligare resurser för att både klara av utmaningen att utrota fattigdomen och samtidigt stödja utvecklingsländer att hantera de negativa konsekvenserna av klimatförändringarna.

Rika länder behöver också stödja fattiga länder att investera i klimatvänlig teknologi. Idag går mer av Världsbankens resurser till att stödja fossilbränsleindustrin än till utveckling av förnyelsebar energi i fattiga länder. År 2005 uppgick förnyelsebara energiprojekt till mindre än fem procent av Världsbankens totala energifinansiering. Varje år investerar Världsbanken mellan två och tre miljarder dollar i växthusgasgenererande energiprojekt som bidrar till klimatförändringar.⁸

Diakonia anser att:

12. Sverige bör föra en utvecklingspolitik som innefattar ett generöst stöd till långsiktig fattigdomsbekämpning och utöver detta tillskjuta ytterligare resurser för att stödja utvecklingsländer att hantera de negativa konsekvenserna av klimatförändringarna.
13. Sverige bör stödja utvecklingsländer att investera i klimatvänlig teknologi. Sverige bör arbeta för att Världsbanken satsar mycket mer resurser till stöd för fattiga länder att utveckla förnyelsebara energikällor än vad som sker idag, och verka för att Världsbanken fasar ut stöd till fossilbränsleindustrin.

DEL 1: Fattigdomsbekämpning, resultat och trender i biståndet

1. Halvtid för millenniemålen

Den globala produktionen har tredubblats på femtio år, och flera hundra miljoner människor har tagit sig ur den extrema fattigdomen. Det senaste årtiondets historiskt mycket höga globala tillväxt har framförallt drivits på av utvecklingen i de folkrika länderna Kina och Indien. Också i Afrika, den kontinent där ekonomin har försämrats under lång tid, är de senaste årens tillväxt högre än den varit sedan 1960-talet. Men samtidigt som den ekonomiskt välmående medelklassen snabbt växer i Kina, Indien och andra delar av Asien, ökar också klyftorna mellan fattiga och rika i dessa länder.

Ännu är en av världens största utmaningar att utrota fattigdomen. Nästan en miljard människor beräknas leva i extrem fattigdom, det vill säga på mindre än en dollar om dagen. Tre fjärdedelar av dem bor i Afrika söder om Sahara och i Sydasiens. Drygt två miljarder människor beräknas leva på mindre än två dollar om dagen.

Fattigdomen får många och svåra konsekvenser: Varje dag dör 30 000 barn på grund av svält eller brist på rent vatten, malaria-myggnät och enkla mediciner. 1 400 kvinnor dör varje dag av komplikationer vid graviditet och förlossning⁹. Omkring 150 miljoner barn beräknas vara undernärda¹⁰. Listan kan göras mycket lång.

Världens länder enades år 2000 om åtta millenniemål för att halvera fattigdomen till år 2015. I juli 2007 presenterade FN en halvtidsrapport (The Millennium Development Goals Report 2007) om de resultat som hittills uppnåtts i millenniemålsarbetet¹¹. Den visar att stora framsteg gjorts på flera områden, men

också att för hälften av målen ser det ännu dystert ut.

Beroende på om man är optimist eller pessimist kan man betrakta glaset som halvfyllt eller halvtomt.

Millenniemål 1: Fattigdom och hunger ska halveras till 2015.¹²

Mellan år 1990 och 2015 ska andelen människor som lever på mindre än en dollar per dag halveras. Samtidigt ska också andelen som lider av hunger halveras.

Det första millenniemålet är också det mest centrala, eftersom fattigdomsbekämpning i sig har ett starkt samband med övriga mål. År 1990 levde nästan en tredjedel av världens befolkning i extrem fattigdom. Fram till år 2004 hade andelen sjunkit till mindre än en femtedel, och om trenden fortsätter kommer detta millenniemål att ha uppfyllts på global nivå till år 2015. Halvtidsrapporten visar att det framförallt är i Östasien (läs Kina), Sydostasien och Sydasiens som de stora framstegen har skett. Begränsade framsteg har skett i alla regioner, även i Afrika söder om Sahara där andelen fattiga är som störst. Där lever dock över 40 procent av befolkningen i extrem fattigdom, och möjligheten att uppnå målet är minimal.

Den stora minskningen av andelen människor i extrem fattigdom är framförallt ett resultat av den långa perioden av hög ekonomisk tillväxt i Kina och Indien. Baksidan av de ekonomiska framgångarna, vilket också framgår av halvtidsrapporten, är de snabbt ökande ekonomiska klyftorna, särskilt i Öst- och Centralasien, samt miljöförstöringen.

Millenniemål 2: Alla barn ska gå i grundskola 2015.

Andelen barn som är inskrivna i grundskolan har ökat jämfört med år 1990. Särskilt stora är framstegen i Afrika söder om Sahara, som utgick från en betydligt lägre nivå än övriga regioner. Samtidigt står ännu 30 procent av barnen utanför utbildningssystemet i Afrika söder om Sahara. Dessutom är det långt ifrån alla barn som är inskrivna i skolan som faktiskt går dit, och ännu färre tar sig genom hela grundskolan. I Latinamerika, Nordafrika, Östasien och Centralasien går nästan alla barn i grundskolan.

Målet bedöms vara möjligt att nå i alla regioner utom Afrika söder om Sahara.

Millenniemål 3: Jämställdheten ska öka och kvinnors ställning stärkas.

Utbildningsskillnader beroende på kön ska elimineras helst före 2005, men inte senare än 2015. Halvtidsrapporten visar att flickor är överrepresenterade bland de 72 miljoner barn i världen som inte går i grundskolan. Rapporten konstaterar också en långsam ökning av andelen kvinnor i avlönat arbete och i det politiska beslutsfattandet.

Millenniemål 4: Barnadödligheten ska minska med två tredjedelar till 2015.

Barnadödligheten har minskat på global nivå, men förändringen går långsamt. Det står klart att åtgärder som att vaccinera mot mässlingen och dela ut moskitnät bidragit till förbättringarna. Den positiva trenden är dock svagast i Afrika söder om Sahara. Ännu dör varje år omkring tio miljoner barn i världen före sin femte födelsedag, i de allra flesta fall av orsaker som hade kunnat förhindras.

Millenniemål 5: Mödradödligheten ska minska med tre fjärdedelar till 2015.

Rapporten presenterar ingen direkt statistik över förändringar i andelen kvinnor som dör i samband med graviditet och förlossning. Allt fler förlossningar i världen sker i närvaro av utbildad personal, men ännu dör mer än en halv miljon kvinnor varje år av komplikationer vid graviditet och förlossning, orsaker som hade kunnat behandlas eller förhindras.

Millenniemål 6: Spridningen av hiv/aids, tbc, malaria och andra sjukdomar ska hejdas till 2015.

Målet att hejda spridningen av hiv och aids verkar svårt att nå. Antalet hivsmittade i världen har ökat de senaste åren. De flesta smittade finns i Afrika söder om Sahara, men smittan sprids snabbast i Öst- och Centralasien.

Allt fler av de barn som bor i malariadrabbade områden sover under myggnät, vilket minskar risken att bli smittad av sjukdomen. Sedan år 1990 har spridningen av tuberkulos ökat kraftigt i Afrika söder om Sahara och i OSS-länderna (de före detta Sovjetrepublikerna förutom Baltikum) och minskat i andra regioner. De senaste åren har smittspridningen dock planat ut även i de mest drabbade regionerna.

Millenniemål 7: En miljömässigt hållbar utveckling ska säkerställas till 2015.

Andelen människor utan tillgång till rent vatten ska halveras före 2015. Livsvillkoren för minst 100 miljoner människor som lever i slumområden ska ha förbättrats före 2020.

Målet att halvera andelen människor som saknar rent dricksvatten och fungerande toaletter bedöms kunna uppnås i Latinamerika, Nordafrika och de asiatiska regionerna. Också i Afrika söder om Sahara har andelen människor som har tillgång till rent vatten och grundläggande sanitet ökat något. Men samtidigt har befolkningen blivit större, vilket innebär att det faktiskt är fler människor i regionen som saknar dricksvatten och toaletter.

Få av de övriga millenniemål som är knutna till miljön ser ut att kunna nås. Den del av jordens yta som täcks av skog har minskat sedan 1990. De stora städerna i Syd växer snabbt, vilket gör uppgiften att förbättra livsvillkoren för människor i slumområden till en än större utmaning.

Millenniemål 8: Globalt samarbete genom ökat bistånd, rättvisa handelsregler och lättade skuldbördor i utvecklingsländerna.

Millenniemålen handlar inte bara om utvecklingen i Syd, utan också om mål för den rika världens agerande. Framstegen på detta område är mindre än för utvecklingen i de fattiga länderna.

OECD-ländernas kommitté för utvecklings-samarbete, DAC, redovisar i sin statistik över det totala internationella biståndet en kraftig ökning av de medel som går till bistånd. I reala termer (det vill säga sedan effekterna av inflation och förändrad dollarkurs tagits bort) ökade biståndet

med 54 procent mellan 2001 och 2005¹³, för att sedan minska med 5 procent 2006.¹⁴ Men nästan hela denna ökning består av stora skuldavskrivningar till ett fåtal länder – främst Irak och Nigeria – och ökat humanitärt bistånd, bland annat efter tsunamikatastrofen. För nästan 60 procent av de fattigaste länderna – de som får bistånd från Världsbankens Internationella utvecklingsfond, IDA, – minskade biståndet eller låg i stort sett stilla under denna period.¹⁵ De 63 fattigaste länderna på jorden får mindre än hälften av det totala biståndet.¹⁶

De rika länderna i Nord har inte ökat det långsiktiga utvecklingsbistånd som har fattigdomsbekämpning som huvudmål, trots upprepade löften på G8-mötena i Skottland 2005 och S:t Petersburg 2006, den internationella Afrikakommissionens

rapport år 2005¹⁷ (som förespråkade en fördubbling av biståndet till Afrika) och EUs konsensusbeslut om biståndet år 2005. Enligt en Världsbanksrapport förefaller det ”alltmer osannolikt” att den rika världen ska hålla sina löften.¹⁸

Inte heller när det gäller handelsvillkor för de minst utvecklade länderna har några större förbättringar skett. En i stort sett lika stor andel av importen från dessa länder beläggs med skatter och tullavgifter i dag som i mitten av 1990-talet. Väsentliga men otillräckliga framsteg har gjorts när det gäller skuldavskrivningar för de fattigaste och mest skuldyngda länderna.

Millenniemalet i sin helhet

Framstegen i förhållande till millenniemalet har varit störst i Östasien och Sydostasien, främst

Tabell 1. Geografisk fördelning av biståndet (% av totala)

Region	1990	2000	2003	2004	2005
Afrika söder om Sahara	31,0	25,2	34,2	32,6	30,1
Nordafrika	12,2	4,4	3,1	3,8	2,3
Nord- och Centralamerika	4,9	4,4	3,6	4,3	3,0
Sydamerika	3,6	4,7	4,6	3,9	2,4
Östasien	12,0	15,3	8,8	7,5	7,7
Syd- och Centralasien	10,7	11,4	11,7	11,6	10,8
Mellanöstern	8,2	4,6	7,8	9,7	22,9
Europa	2,5	7,4	5,0	4,6	3,8
Oceanien	2,4	1,6	1,2	1,2	1,1
Geografiskt ospecificerad	12,5	21,0	20,0	20,8	15,9
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Källor: För 1990-2004: *Reality of Aid 2006 Report* som anger OECD-DAC som källa.
För 2005: *OECD 2006 Development Cooperation Report, Statistical Annex*.

OECD och DAC

OECD är en förkortning av *Organisation for Economic Co-operation and Development*, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling. Ursprunget till OECD är den organisation som skapades i slutet av 1940-talet för att hantera fördelningen av Marshallhjälpen i Europa. OECD har 30 medlemsländer, som ofta kallas industriländerna – numera lite oegentligt, eftersom också andra länder skulle kunna kategoriseras som sådana. EU-kommissionen deltar i OECD-arbetet.

DAC är en förkortning av *Development Assistance Committee*, och är OECDs kommitté för utvecklingssamarbete. 22 av OECD:s medlemsländer och EU-kommissionen är medlemmar i DAC. DAC spelar en viktig roll som plattform för att samordna medlemmarnas utvecklingssamarbete och besluta om gemensamma definitioner, bland annat av vilka typer av resurser som får räknas som bistånd – Official Development Assistance, förkortat ODA.

beroende på den snabba ekonomiska utvecklingen i Kina och Indien. Samtidigt är det i dessa två regioner som inkomstklyftorna ökar mest och miljöförstörelsen är som störst, i den ekonomiska tillväxtens kölvatten.

Längst ifrån att uppnå målen står Afrika söder om Sahara. Detta är också den region där bistån-

det spelar störst roll för utvecklingen, i förhållande till de egna resurserna. Flera studier¹⁹ visar också att biståndet, särskilt i Afrika, spelar en stor roll för de framsteg som ändå gjorts.

Det gäller bland annat ökningen av den andel barn som går i skolan och kampanjen för myggnät mot malaria.

2. Resurser – till eller från fattiga länder?

I biståndsdebatten förmedlas ofta bilden av att den rika världen för över stora resurser till den fattiga delen av världen. Men närmare studier av de flöden av resurser som sker mellan Nord och Syd visar att pengar inte bara går till fattiga länder. Pengar går också från fattiga länder till rika.

Enligt en beräkning²⁰ utförd av Concord, en europeisk samorganisation för frivilligorganisationer som arbetar med bistånd, uppgick det registrerade kapitalflödet från Syd till Nord till 658 miljarder dollar under år 2006. En FN-rapport säger: *Under det senaste årtiondet har ett paradoxalt flöde av kapital från fattiga till rika länder ägt rum som utgör en del av mönstret för globala obalanser.*²¹ En stor del av dessa överföringar är olika former av vinster som förs över från företag i Syd till moderbolagen i Nord.

Enligt Global Development Finance är flödet från Nord till Syd till omkring 673 miljarder dollar. Men då räknar man inte med att exempelvis biståndet urholkas i givarländerna och aldrig når de fattiga länderna.

Resurserna finns ofta i de fattiga länderna men fattiga människor får inte alltid del av dessa pengar. Biståndet är också den enda externa finansieringen av offentlig sektor i fattiga länder, och till skillnad från de flesta andra flöden kan det direkt bidra till bättre villkor för fattiga människor och organisationer som verkar för demokratisering av samhället.

Resursflöden från Nord till Syd

Biståndet är bara en del av det kapitalflöde som går från länder i Nord till länder i Syd. Andra former av resursöverföringar är de direktinvesteringar som företag i Nord gör i länderna i Syd, krediter och lån av olika slag samt de pengar som migrantarbetare i rika länder skickar hem till sina familjer i fattiga länder.

De senaste tio åren har fördelningen mellan dessa olika resursflöden förändrats. Biståndets andel av de totala resursöverföringarna har minskat och de andra flödena har ökat i omfattning. År 1990 stod biståndet för 35 procent av kapitalinflödet till länder i Syd, år 2004 hade andelen minskat till knappa 15 procent.²² Detta beror inte på att biståndet minskat, tvärtom fördubblades nästan de belopp som gick till bistånd under perioden. Men de andra kapitalflödena ökade betydligt mer.

Resurserna fördelas mycket ojämnt över världens regioner. I Afrika söder om Sahara stod biståndet för hälften av inflödet av kapital år 2005, om skuldavskrivningarna räknas in (en tredjedel om de inte räknas in). Detta kan jämföras med Östasien, där biståndet samma år stod för två procent av inflödet av kapital. I Latinamerika var biståndets andel av inflödet fem procent.²³

De utländska direktinvesteringarna i Syd har ökat kraftigt och svarade år 2006 för drygt tre gånger så stora belopp som biståndet.²⁴ Huvuddelen av investeringarna görs i mellaninkomstländer, till exempel Kina. Men investeringarna ökar även i Afrika söder om Sahara och har

fördubblats de senaste fyra åren²⁵. Också inflödet av kommersiella lån har ökat.

Migrantarbetarna blir allt fler och de skickar allt mer pengar till sina hemländer i Syd. År 2006 beräknades detta belopp vara dubbelt så stort som det samlade biståndet.²⁶ De länder som tar emot störst summor är Indien, Kina och Mexiko.²⁷ Alla överföringar går inte från Nord till Syd, utan också exempelvis från Saudiarabien och andra oljestater i Mellanöstern.

Enligt Världsbankens Global Development Finance Report 2007 beräknas det sammanlagda flödet i form av lån, direktinvesteringar, migrantarbetaröverföringar etc till 673 miljarder för 2005.²⁸

I dag är biståndet endast den fjärde största kategorin av kapitalflöden från Nord till Syd, efter investeringar, kommersiella lån och pengar från migrantarbetare. Men relationerna skiljer sig starkt mellan regionerna. I Afrika söder om Sahara och i några få länder i Asien och Centralamerika står biståndet fortfarande för en väsentlig del av inflödet av kapital. Och även i andra länder och regioner ger biståndet ett mycket starkt tillskott av resurser till reformsträvanden, stärkande av demokrati och mänskliga rättigheter, miljöskydd och insatser vid och efter väpnade konflikter. Tillsammans med en del av de utländska lånen står biståndet för de enda externa tillskotten till den offentliga sektorn. Det innebär att biståndet kan spela en mycket stor roll även i de länder som står i centrum för investerarnas intresse eller som tar emot mycket pengar från migrantarbetare.

Resursflöden från Syd till Nord

Också kapitalflödena från Syd till Nord har ökat i omfattning under senare år. Bistånd och överföringar från migrantarbetare genererar sällan några återflöden. De stora multinationella företag som investerar i Syd kan däremot generera vinster i verksamheten som förs tillbaka till aktieägare i Nord, och på liknande sätt bildar räntebetalningar och amorteringar ett återflöde till kreditinstituten.²⁹ En ny form av kapitalflöde är också de direktinvesteringar som företag i Syd gör i länder i Nord.

Till detta kommer den legala och illegala kapitalflykten. Det rör sig om pengar som den ekonomiska och politiska eliten i Syd för över till banker och investeringar i Nord, vinster som företag tar ut i olika skatteparadis³⁰ och slutligen även de mycket stora flöden som skapas av illegal handel med narkotika, vapen och människor. Där ingår länder i Syd antingen som producenter

eller transitländer. En beräkning av kapitalflykten från Afrika söder om Sahara (Sydafrika ej inräknat) under perioden 1970-1996 anger att omkring 186 miljarder dollar förts från regionen, vilket kan jämföras med att inflödet i form av direktinvesteringar till samma länder under samma period uppgick till 31 miljarder dollar.³¹ Andra studier som genomförts över andra tidsperioder och med andra urval av afrikanska länder bekräftar storleksordningen på kapitalflykten.³²

Allt kapitalflöde från Syd till Nord registreras inte i den officiella internationella statistiken, vilket gör det svårt att beräkna hur mycket pengar det faktiskt rör sig om. Eurodad, ett europeiskt nätverk för frivilligorganisationer, beräknar att omkring 300 miljarder dollar förs från Syd till Nord varje år.³³ En annan beräkning gjord av den europeiska samarbetsorganisationen Concord kommer fram till att utflödet från de fattiga länderna hade ökat till 658 miljarder dollar år 2006.³⁴

Som tidigare nämnts står näringslivets kapitalflöden för en allt större andel av resursöverföringarna mellan olika delar av världen. De direktinvesteringar som företagen gjort i Syd genererar vinster som tas hem till moderbolagen i Nord, ett utflöde som är större än biståndet. Många av dessa företag kan, genom att de verkar i flera länder, gå förbi skatter och tullar när varor och kapital förs över. Detta, kombinerat med svag skatteförvaltning, dålig politisk insyn och tillgången till skatteparadis, gör att vinsterna i verksamheten i många fall går medborgarna förbi. De genererar låga eller inga skatteintäkter i de fattiga länderna, och bidrar därför inte till kampen mot fattigdomen.

Också när det gäller lån och krediter förändras bilden. Under 2005 och 2006 betalade regionerna Östasien, Europa, Centralasien, Latinamerika och Mellanöstern tillbaka mer till Världsbanken och Internationella valutafonden än de fick därifrån. Sydasiens och Afrika söder om Sahara har under dessa år lånat omkring två miljarder dollar mer än de betalat tillbaka, men på grund av de andra kapitalflödenas snabba ökning har lånen från IMF och Världsbanken minskat i betydelse även i dessa regioner. Sett i ett historiskt perspektiv har resursflödena från Afrika snarare varit det omvända vad gäller skuldåterbetalningar. Enligt en studie av UNCTAD, fick Afrika mellan 1970 och 2002 sammanlagt 540 miljarder USD i lån. Under samma period betalade afrikanska länder tillbaka 550 miljarder USD, det vill säga mer än de lånade. År 2002 var Afrikanska länder fortfarande skyl-

diga 295 miljarder dollar bland annat på grund av växande räntor och straffavgifter. För Afrika Söder om Sahara var siffrorna 294 USD i utbeta-

lade lån, 268 miljarder i skuldåterbetalningar och ändå var den återstående skulden år 2002, 210 miljarder USD.³⁵

Fakta: Detta är bistånd

Bistånd är en samlingsbeteckning för resurser som överförs mellan internationella organisationer, nationella statliga myndigheter samt olika typer av organisationer i det civila samhället. Gemensamt för alla dessa resurser är att de enligt OECDs kommitté för utvecklingssamarbete, DAC,³⁶ är gåvor eller lån från den offentliga sektorn på fördelaktiga finansiella villkor till länder eller territorier som ingår i DACs lista på biståndsmottagare och med huvudmålet att främja ekonomisk utveckling och välfärd.

För att lån ska accepteras som bistånd måste de uppfylla vissa villkor som gör dem väsentligt fördelaktigare än kommersiella lån. Lån får enbart definieras som bistånd om en fjärdedel (25 procent) är en gåva och räntan inte överstiger 10 procent per år.³⁷

De lån som biståndsgivare normalt ger har väsentligt förmånligare villkor. Internationella utvecklingsfondens, IDAs, lån har 40-50 års löptid,

0,75 procents förvaltningsavgift och inleds med en tioårig amorteringsfri period. Under årens lopp har allt fler avgifter kommit att inkluderas i denna definition.

DAC registrerar följande resurser som bistånd:

- 1) Resurser som är tydligt inriktade på att bidra till hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning.
  - 2) Resurser som används för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling där syftet ytterst handlar om att skapa stabilitet och att påverka befolkningsgrupper som en del av det så kallade kriget mot terrorismen i säkerhetspolitiska viktiga områden.
  - 3) Resurser som används för andra ändamål, till exempel flyktingmottagning i givarlandet.
  - 4) Resurser som används för kortsiktiga insatser som bistår människor i nöd, till exempel humanitärt bistånd vid krig och naturkatastrofer.
- DACs sätt att mäta biståndet inkluderar alltså medel som används till annat än fattigdomsbekämpning. Konsekvenserna av detta diskuteras vidare i utmaning 1, sidan 28.
-

Fakta: Statligt bistånd och folkrörelsebistånd

Biståndet kan föras över till mottagarländerna på olika sätt, och behöver inte alltid handla om pengar. Här följer en beskrivning av olika typer och former av bistånd:

- *Bilateralt bistånd* – Överförs mellan två regeringar, i enlighet med avtal mellan länderna.
- *Multilateralt bistånd* – Bidrag från regeringar som kanaliseras via internationella organisationer, till exempel FN-organ. Dessa organisationer kan få såväl årliga bidrag som bidrag för specifika projekt eller program.
- *Bistånd till enskilda organisationer* i givarlandet, i samarbetsländer eller till internationella organisationer eller nätverk.

Bistånd kan vara *finansierat* – det vill säga i form av pengar, *tekniskt* – det vill säga personalbistånd (ofta för att överföra kunskaper) eller *humanitärt* – till människor i akut nöd i samband med naturkatastrofer och krig.

Det statliga biståndet kan användas för att stödja *projekt*, till exempel ett forskningsprojekt eller ett vägbygge. Pengarna kan också användas för *program*, och styrs då ofta till en viss sektor av samhället, till exempel utbildningsväsendet eller kommunikationssektorn. På senare år går en allt större del av biståndet till *budgetstöd*, det vill säga stöd till mottagarlandets nationella budget. Till budgetstödet kopplas villkor om att mottagarlandets regering ska öka sina utgifter på områden som givare och mottagare kommer överens om, ofta i form av ett nationellt program för fattigdomsminskning.

En förutsättning för utvecklingssamarbete mellan stater är att det finns en tillräckligt stor samsyn i utvecklingsfrågor mellan givarlandets och mottagarlandets regeringar. Om denna samsyn saknas, som till exempel mellan Sveriges och Zimbabwes regeringar för närvarande, kan svenskt bistånd ändå användas för att stödja svenska eller zimbabwiska frivilligorganisationers arbete i landet. Syftet är då att stärka en försvagad eller hotad demokrati, att hindra eller åtminstone internationellt uppmärksamma brott mot de mänskliga rättigheterna eller att distribuera humanitärt bistånd.

Det stöd regeringen ger via frivilligorganisatio-

ner kallas *folkrörelsesamarbete*. Det bygger i än högre grad än det statliga samarbetet på samsyn och värdegemenskap, mellan svenska folkrörelser och deras partnerorganisationer i Syd. Det är dessutom ofta lokalt baserat och de som drar nytta av insatserna kan själva ha ett stort inflytande över hur resurserna används. De fattigas perspektiv får större direkt utrymme i planering och genomförande.

Frivilligorganisationernas biståndsfinansierade verksamhet kan grovt indelas i fyra kategorier:

- 1) Ge samhällsservice på lokal nivå, till exempel hälsovård, grundskoleutbildning, vattenförsörjning i byar eller upplysningskampanjer om hiv och aids.
- 2) Opinionsarbete och utbildning för att stärka demokrati och försvara mänskliga rättigheter. Det kan till exempel handla om att ha en vakthundsfunktion och slå larm när de politiska och ekonomiska eliterna i landet urholkar demokratin och bryter mot mänskliga rättigheter. Detta kan ske parallellt med statligt utvecklingssamarbete men förekommer också i länder där regimen är sådan att statligt samarbete inte är möjligt.
- 3) Organisera och distribuera humanitärt bistånd i samband med krig och katastrofer.
- 4) Informera om biståndets villkor och driva opinion för en samstämmig utrikes- och utvecklingspolitik.

Frivilligorganisationer kan ha olika biståndsprofil, men vanligtvis är rollen tydligare än i det statliga biståndet och verksamheten närmare de fattiga människornas perspektiv. Regeringen beslöt i augusti 2007 att minska antalet samarbetsländer i det bilaterala biståndet, men stödet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter ska fortsätta också i de länder där det statliga utvecklingssamarbetet avvecklas. De grundläggande behoven av att minska fattigdomen, förstärka demokratin och förbättra situationen för mänskliga rättigheter kvarstår också i dessa länder. Den logiska slutsatsen är att utrymmet för frivilligorganisationerna på dessa områden bör öka. I denna nya situation får de svenska organisationerna ett större ansvar än tidigare, när de samarbetar med organisationer i mottagarländer som tidigare fått stöd direkt från den svenska regeringen.

---

3. Biståndet ger resultat

Visst går det att hitta misslyckade biståndsprojekt. Det sägs ofta att många miljarder kronor ”pumpats” in i Afrika och att den uteblivna utvecklingen där är ett bevis för biståndets misslyckande. Vi vet att en stor del av det globala biståndet aldrig når fram till de fattiga länderna och att bistånd bara är en av många faktorer som påverkar utvecklingen. Men samtidigt finns det seriös och omfattande forskning som visar att biståndet har positiva effekter för fattiga människor.

En stor del av biståndet går till akuta humanitära insatser som mat, mediciner, tillfälliga bostäder, vattenrening och skydd för internflyktingar i samband med krig och naturkatastrofer. Det är inte rimligt att förvänta sig att denna typ av bistånd på kort sikt ska leda till minskad fattigdom eller ökad tillväxt.

Utvärderingar och forskning om det mer långsiktiga biståndet visar att det bidragit till att miljontals barn kunnat gå i skolan, att tillgången till hälsovård förbättrats och att miljontals fattiga människor fått ett bättre liv.

Det är dessutom en myt att det går dåligt för Afrika. Sveriges främsta samarbetsländer – Tanzania, Moçambique, Uganda, Etiopien, Rwanda, Mali och Burkina Faso – har de senaste tio åren haft en genomsnittlig tillväxt på mellan fem och åtta procent per år.³⁸

Det har under lång tid pågått en dragkamp om det svenska biståndet, och under år 2007 har gamla argument om biståndets ineffektivitet dammats av i debattartiklar och kampanjer. Utvecklingsarbetet med Afrika har använts som ”bevis” på biståndets misslyckande. Men argumenten måste sättas in i sitt sammanhang.

Huvuddelen av biståndet når målen

Det finns misslyckade biståndsprojekt. Det har också förekommit att alltför stort beroende av bistånd har snedvridit politiken, särskilt i länder med svaga myndigheter och regeringar med måttligt intresse av att på allvar bedriva en politik för att förbättra de fattigas situation.³⁹ Dessa exempel dominerar just nu i massmediernas bild av biståndet.

Att bistånd saknar effekt på ekonomisk tillväxt i fattiga länder må vara ett kontroversiellt påstående, men saknar inte stöd i vetenskapliga studier. Danske ekonomiprofessorn Martin Paldam vid Århus universitet har granskat hundratals forskarrapporter om biståndets effekt och fördelning i världen.

Detta rapporterade TT 30 november 2007 efter att tankesmedjan Timbro arrangerat ett seminarium med den danske professorn.

Visst finns det ekonomiprofessorer som hävdar att detta samband inte finns. Men är det vad den seriösa utvecklingsekonomiska forskningen säger?

Om vi studerar mer stabila utvärderingar av det internationella biståndet kan vi konstatera att en majoritet av biståndsprojekten har fungerat – de har uppnått de mål som satts upp.

En av de mest omfattande studier som gjorts på området är ”Does Aid Work?”⁴⁰ som gjordes år 1996 av Robert Cassen, nu ekonomiprofessor vid London School of Economics. Den bygger på undersökningar av biståndets effektivitet i sju länder, utvärderingar från åtta biståndsanslag, särskilda studier om erfarenheterna av tekniskt bistånd och livsmedelsbistånd samt jämförelser mellan bilateralt och multilateralt bistånd. En huvudslutsats av studien är att mellan

två tredjedelar och tre fjärdedelar av de utvärderade projekt och program som studien granskat hade uppnått sina mål.

Världsbankens utvärderingsenhet har studerat sambandet mellan bistånd och tillväxt i en rad länder. Efter stora studier 1997, 2000 och 2004 konstaterade Craig Burnside, professor i ekonomi vid Duke University i New York, tillsammans med David Dollar vid Världsbanken att det finns ett tydligt samband mellan bistånd och tillväxt. Men enbart när andra faktorer också bidragit till att ge utvecklingen rätt riktning – som en god finans-, handels- och valutapolitik.⁴¹

Resultaten var omtvistade, bland annat för att felkällorna är och var många. Biståndet kanske inte alls syftat till att skapa tillväxt – utan till att uppnå andra mål. En stor del av biståndet går till att bistå människor i nöd, till exempel flyktingläger i Sudan. Eller till undervisning och hälsovård. Idag går dessutom en stor del av biståndet till insatser relaterade till ”kampen mot terrorismen”. Det går knappast att förvänta sig positiva tillväxtsiffror som ett resultat av den typen av bistånd.

Steven Radelet, professor vid Harvard, Michael Clemens, Harvard och Rikhil R. Bhavnani vid Stanford universitetet följde upp forskningen 2004⁴² i separata studier där man pekade på att biståndet under vissa omständigheter kan få negativa effekter på länders ekonomi, men att det vanligaste resultaten av empirisk forskning visar att biståndet har en positiv effekt på tillväxten. Men som så många andra varnar man för att bistånd inte ska ses som en universallösning.

Visst finns det erkända, seriösa forskare som påstår att sambandet mellan bistånd och tillväxt är svagt, eller betonar helt andra faktorer än bistånd. Den främste är antagligen professor William Easterly vid New Yorks universitet, som hävdar att biståndet i långa stycken gjort skada. Men Easterly har blivit allt mer ensam och har svårt att presentera faktaunderlag från verklig statistik och inte bara från teoretiska modeller.

Mark Mc Gillivray på World Institute for Development Economics Research är en annan forskare som sammanfattat den moderna forskningen i ämnet. Han påvisar att den helt överväldigande majoriteten av studierna hittar ett positivt samband mellan bistånd och ekonomisk utveckling. McGillivray skriver: *Empiriska studier som publicerats de senaste åtta åren drar i stora drag slutsatsen att tillväxten hade varit lägre utan biståndet.*⁴³

Den mest kände forskaren i ämnet i Norden är Finn Tarp, ekonomiprofessor vid Köpenhamns

universitet. Han har publicerat en rad forskningsrapporter i ämnet, däribland i svenska *Swedish Economic Policy Review* nr 13 2006.⁴⁴

Tarp skriver: *Sammanfattningsvis har slutsatsen att biståndet fungerar för att främja tillväxt och utveckling fått en starkare grund i den akademiska litteraturen under senare år; men det råder fortfarande delade meningar om vilka villkor som måste vara uppfyllda för att det skall vara möjligt att kunna se positiva samband mellan bistånd och utveckling.*

Det finns visserligen forskare som Paldam, som påstår att bistånd inte är bra för tillväxt. Men man måste i hederlighetens namn då också nämna att det finns mängder av seriös, empirisk forskning som pekar i motsatt riktning. Det är viktigt att svenska folket får reda på detta.

Sedan kalla krigets slut har vi sett en demokratiseringsvåg i Afrika, tydligast i början av 1990-talet. Afrika ligger nu högre än Asien i det demokratiindex som årligen tas fram av det amerikanska institutet Freedom House. Mycket återstår, men framstegen på demokratiområdet måste också erkännas. Stöd till demokrati och mänskliga rättigheter är den enskilt största sektorn för svenskt bistånd till Afrika, motsvarande ungefär en fjärdedel av anslaget. Det handlar bland annat om stöd till valmyndigheter, civila samhällets organisationer, riksrevisionsverk, rättsväsende, fria medier och anti-korruptionsarbete.

Biståndet har och har haft en central betydelse för att stärka demokratiska rörelserna i Syd och Centralamerika, i Sydafrika, i Mellanöstern och i många länder i Asien. Bistånd finansierar i dag demokratiseringsarbete i afrikanska stater som Zimbabwe och Kongo men också i länder som Kuba, Vitryssland, Burma och Kambodja. Ett arbete som många svenska folkrörelser är djupt involverade i att stödja.

Biståndet misstänkliggörs

Biståndsminister Gunilla Carlssons påstående om ”alla miljarder som kunde ha använts så mycket bättre”⁴⁵ är något märkligt. Det är svårt att veta vad hon menar. Biståndet är sannolikt den intensivast utvärderade statliga verksamheten. 2006 publicerade Sidas utvärderingsenhet 56 utvärderingsrapporter. Till detta kommer de studier som den av regeringen just nedlagda expertgruppen för utvecklingsfrågor, EGDI, publicerat. Internationellt utförs varje år hundratals utvärderingar av Världsbanken, IMF, EU och rader av forskningsinstitutioner.

Trots att biståndsministern ofta talar om bristerna i svenskt bistånd kan man konstatera att den största utvärderingen av svenskt bistånd på senare år som utfördes av OECDs utvecklingskommitte (DACs "Peer Review 2005"⁴⁶) gav Sverige mycket beröm för just den höga kvalitén på biståndet.

Man konstaterade att det är kvalitén på biståndet som gör att Sverige kan spela en stor internationell roll – inte bara de höga biståndsvolymerna.

Sweden is often perceived as a respected donor, both with regard to its generous Official Development Assistance (ODA) levels and to its innovative development co operation policies and procedures. Sweden is seen in the developing world as a committed partner. This reputation has permitted it to play a role well beyond the ODA volumes that it can provide.

I en stor internationell utvärdering⁴⁷ av olika givares insatser i katastrofer rankades Sverige som

ett av alla stora internationella aktörer. Utvärderingen gjordes av Dara – Development Assistance Research Associates – som publicerade sitt index i november 2007. FNs förre generalsekreterare Kofi Annan var med i processen och berömde Sverige vid utnämningen. Indexet har utgått från både hårddata och mjukdata genom studier och intervjuer på plats. Utmärkande för Sverige var enligt indexet bland annat att finnas på plats vid bortglömda kriser och Sveriges tydliga betoning av internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter – även vid katastrofsituationer.

Den svenska debatten har dock en tendens att fokusera på fel och brister i biståndet. Inte minst genom att biståndsministern har en tendens att betona bristerna i biståndets kvalitet⁴⁸ i stället för att betona rapporter och utvärderingar som visar på positiva resultat av bistånd och att biståndets kvalitet är hög.

4. Nya aktörer utmanar gamla mönster

De senaste årtiondena har privata aktörer och nya givare tillkommit i givarlandskapet. Det skapar ett nytt klimat i biståndspolitiken och gör givandet mindre enhetligt. Detta innebär utmaningar för givarnas samordning av bistånd, samtidigt som det också ger mottagarländerna större valmöjligheter.

Nya givarländer utmanar de traditionella givarländerna till nytänkande – framförallt Kina vars investeringar, handel, lån och bistånd till Afrika vuxit kraftigt de senaste åren. Utmaningen gäller både hur samarbetet med afrikanska länder kan utvecklas och hur en dialog med Kina ska kunna ske i frågor som biståndseffektivitet och ansvarsfull långivning.

Det finns en oro för att fattiga länder ska hamna i en ny skuldkris efter att ha tagit nya lån från Kina när de gamla lånen från väst skrivits av. Världsbanken har haft som strategi att straffa dessa länder genom att minska biståndet, vilket kritiserats hårt av de folkrörelser som anser att de traditionella givarna borde leva upp till sina egna biståndslöften snarare än att peka finger.

Kinas policy är att ge bistånd utan att ställa krav på reformer i mottagarländerna, vilket har skapat debatt och farhågor om att detta bistånd stärker odemokratiska regimer och eliter och försvagar miljöhänsyn och sociala standarder.

I sämsta fall kan detta leda till ett ”race to the bottom”. En del investerare har dragit slutsatsen att man bör sänka kraven för att möta konkurrensen med Kina. I bästa fall kan det leda till att gamla givare reformerar några av de system som idag brister när det gäller att överföra resurser

till fattiga länder på ett sätt som stärker lokal demokrati och gynnar fattiga människor.

Traditionella bistånds- och långgivare skulle ha mycket starkare argument i dialogen med Kina och nya aktörerna om de levde upp till sina egna löften om bistånd, skuldavskrivningar och korruptionsbekämpning.

Nya aktörer...

Ett antal nya eller nygamla aktörer har de senaste åren tillkommit som givare (av både bistånd och lån). Kinas snabbt ökande engagemang i Afrika hör till det mest uppmärksammade⁴⁹. Kinas insatser inkluderar bistånd och lån, handelsavtal, investeringar, kulturellt utbyte och annat internationellt samarbete med afrikanska länder.⁵⁰ En drivkraft i samarbetet är Kinas behov av råvaror för att fortsätta utveckla sin ekonomi. Samtidigt är Kina ”världens fabrik” och en stor del av det Kina producerar går på export till västvärlden. Det är vanligt med ”paketöverenskommelser” där Kina får tillgång till exempelvis olja, mineraler och timmer i utbyte mot investeringar i infrastruktur. Det är osäkert hur mycket av dessa satsningar som kan klassas som bistånd enligt DACs definition. Kina har själv ingen tydlig definition av bistånd och särskiljer eller redovisar inte biståndsdelen i sina insatser.

Kinas samarbete med Afrika är inte nytt, men det har ökat betydligt de senaste åren. I maj 2007 deklarerade Kina att landet kommer att förse Afrika med infrastrukturinvesteringar och handelsfinansiering till ett värde som motsvarar 20 miljarder dollar de kommande tre åren, en

summa som överstiger många traditionella givares åtaganden på den afrikanska kontinenten.⁵¹ Kina har målet att dubbla 2006 års biståndsnivå till år 2009. Handeln har ökat markant och Kina har blivit Afrikas tredje största handelspartner.⁵²

Också andra länder än Kina har blivit alltmer aktiva som givare, däribland Indien, Venezuela, och andra icke-DAC länder som Turkiet, Korea, Mexiko, Saudiarabien samt OPEC-länder i Mellanöstern.⁵³

En annan kategori givare är privata stiftelser, med Bill Gates och Bill Clinton som viktiga aktörer. De flesta av dessa stiftelser är baserade i USA och en väsentlig del av deras verksamhet sker där, men de har också omfattande program i Syd för att bekämpa hiv/aids, malaria, tuberkulos och andra insatser inom hälsovård och utbildning. Deras sammanlagda årliga utbetalningar till utvecklingsinriktad verksamhet har beräknats till tre miljarder dollar.⁵⁴

... skapar ny dynamik

Totalt står de nya aktörerna ännu för mindre än en tiondel av DAC-biståndet⁵⁵, men volymen beräknas öka, exempelvis med Kinas utlovade dubbling av biståndet till Afrika. Men samtidigt gör dessa aktörer betydelsefulla insatser i vissa sektorer och länder. De flesta stora privata stiftelser är inriktade på bekämpning av epidemiska sjukdomar, framför allt hiv/aids, och ger totalt mycket stora tillskott till denna verksamhet. Samtidigt skapar de en situation där stödet till uppbyggnaden av den vanliga primärsjukvården riskerar att komma i skymundan.

Tillkomsten av nya aktörer har gjort givarlandskapet mindre enhetligt. Det innebär i sin tur en större utmaning för givarnas mål att samordna sitt bistånd i enlighet med Parisdeklarationens principer. Samtidigt innebär det nya biståndslandskapet att mottagarländerna får större valmöjligheter och manöverutrymme jämfört med tidigare.⁵⁶ Detta kan vara positivt inte minst då traditionella DAC-givare inte lever upp till sina löften om ett ökat bistånd.

De nya givarnas inträde på biståndssarenan väcker en rad frågor och farhågor hos traditionella givare. En sådan farhåga som diskuteras livligt, inte minst när det gäller Kinas lån till afrikanska länder, är risken för att en ny skuld kris kan uppstå.⁵⁷ Exempelvis har G8-länderna manat både givare och mottagare av lån att beakta hållbarheten för att undvika att nya skulder byggs upp, som mottagarna inte klarar av att betala tillbaka. Kina

har anklagats för att ointetgöra effekten av de skuldavskrivningar G8-länderna tog initiativ till 2005 och som nu bär namnet Multilateral Debt Relief Initiative (MDRI). Världsbanken har lanserat en strategi för att hantera vad de kallar för ett "free-rider-problem"⁵⁸, det vill säga att nya givare rider gratis på det utrymme som uppstått för fattiga länder att ta nya lån efter de skuldavskrivningar som gjorts. I dagsläget vet vi inte om vi nu ser en framtida skuld kris byggas upp. Vissa rapporter pekar på att detta inte är fallet⁵⁹, men helt klart är att det finns anledning till oro då Kina förser Afrika med stora exportkreditlån, samma typ av lån som orsakade den tidigare skuld kris västerländska lån bidrog till.

Det europeiska folkrörelsenätverket Eurodad, delar farhågan för en ny skuld kris, men har riktat skarp kritik mot Världsbankens "free rider-strategi", som i stort går ut på att straffa fattiga länder som tar på sig nya lån, bland annat genom att minska biståndet. Detta riskerar att göra det svårare för fattiga länder att nå FN:s millenniemål. Strategin är ett problem inte minst för att brist på bistånd är en av anledningarna till att fattiga länder tar på sig nya, ibland dyrare, lån. Därför anser Eurodad att de gamla givarländerna borde fokusera på att leva upp till sina biståndslöften, snarare än att straffa fattiga länder eller peka finger åt nya långgivare.⁶⁰

Konditionalitet – villkorande av bistånd och andra resursöverföringar till fattiga länder – är en annan omdiskuterad fråga. Kina ställer inga policyvillkor, varken på reformer av den ekonomiska politiken eller på respekt för demokrati och mänskliga rättigheter. "Icke-konditionaliteten" har väckt farhågor bland traditionella givare och folkrörelser att Kinas engagemang kan stärka odemokratiska regimer och eliter, försvaga miljöhänsyn och sociala standarder och försvåra arbetet mot korruption och för god samhällsstyrning. Det finns också flera exempel att sådana problem förekommer.⁶¹

Traditionella givare har reagerat på olika sätt på Kinas icke-konditionalitet. Världsbankens förre president sa att Kina inte bör upprepa de misstag som Frankrike och USA gjort vad gäller lån till diktatorn Mobuto i Zaire.⁶² Detta är intressant med tanke på att traditionella givare inte tagit ansvar för sin egen tidigare oansvariga utlåning genom att skriva av dessa så kallade illegitima skulder, ett koncept som folkrörelser arbetar för att få erkännande för. Hittills är Norge det enda givarland som skrivit av lån med hänvisning till

oansvarig utlåning.⁶³ Presidenten för Europeiska investeringsbanken (EIB) har i sin tur tvärtom sagt att sociala och miljömässiga standarder bör sänkas i konkurrensen med Kina och att ”för mycket konditionalitet bör undvikas”.⁶⁴

Det står klart att nya aktörers inträde på arenan som givare av bistånd och lån intensifierat debatten om vad en ansvarsfull resursöverföring och långivning innebär. I värsta fall skulle konkurrensen från Kina och andra långgivare kunna leda till ett ”race to the bottom”. I bästa fall kan det leda till att gamla givare omvärderar de system som idag brister vad gäller att överföra resurser till fattiga länder på ett sätt som stärker lokal demokrati och gynnar fattiga människor.

Folkrörelsenätverket Eurodad välkomnar debatten om ansvarsfull långivning och har konkreta förslag på hur långivningen skulle kunna stärka demokratiska processer i mottagarländerna och bättre säkra hänsyn till miljö och mänskliga rättigheter.⁶⁵

En konstruktiv dialog behövs mellan gamla och nya givare och mottagarländer som involverar parlamenten, det civila samhället, den privata sektorn och andra relevanta aktörer.

Ett ökat bistånd från fler aktörer utmanar också gamla givare att tänka nytt kring hur biståndet ska kunna nå önskade resultat. Kinas ökade roll i Afrika utmanar traditionella givare till att se över sitt bilaterala samarbete med Afrika och se hur Afrika kan stödjas för att bli en stark förhandlingspart i samarbetet med Kina. Traditionella givare utmanas också att utveckla strategier för erfarenhetsutbyte och dialog med Kina och andra givare om biståndets effektivitet, både bilateralt och inom ramen för multilaterala institutioner.

Det står klart att västvärldens givare bör leva upp till sina egna åtaganden om ökat bistånd, skuldavskrivningar, bättre handelsvillkor för Afrika och korruptionsbekämpning. Det skulle ge dem större möjlighet och tyngd att engagera nya givare i dessa frågor.⁶⁶

DEL 2: Dragkampen om biståndet

Sju utmaningar för biståndet

Svensk vapenexport riskerar i vissa fall att direkt motverka biståndsinsatser när export av krigsmaterial minskar utrymmet för satsningar på t.ex. fattigdomsbekämpning, hälsovård och undervisning.

Som vi visat pekar forskning och utvärderingar på att biståndet har en avgörande betydelse för att bistå människor i nöd, att finansiera fattigdomsbekämpning och ge stöd till långsiktigt demokratiarbete. Forskningen visar också att biståndet är viktigt för tillväxten i utvecklingsländerna.

Men det är ett grundläggande problem att biståndet inte alltid går till det som sägs i den officiella politiken. Det går därför inte att förvänta sig resultat av dessa biståndsresurser när biståndet går till något annat än vad som sägs.

Det globala biståndet har mer än fördubblats på några år. Motiven som oftast förts fram är önskan att motverka fattigdom – främst i Afrika. Som tabellen på sid. 32 visar har den stora biståndsökningen gått till andra saker – som t.ex. insatser relaterade till den så kallade ”kampen mot terrorismen”, exportkreditskulder i givarländerna, och finansiering av flyktingverksamhet i givarländerna.

Detta är bara en sida av den dragkamp som just nu pågår om biståndet. Vi kommer här att lyfta fram sju områden där det finns motstridiga intressen och där vägvalet är avgörande för att biståndet ska bli mer effektivt för att bekämpa fattigdomen. I Sverige och i världen i stort.

1. Bistånd går till andra utgiftsposter i givarländerna

Givarländerna har i flera omgångar, inte minst genom millenniemålsarbetet, utlovat ökat bistånd till utvecklingsländer. En sådan ökning syns också i statistiken, även om målen långtifrån är uppnådda. Samtidigt visar en närmare granskning att en stor del av biståndet går till andra utgifter än direkta insatser i utvecklingsländer, vilket gör att den officiella statistiken blir missvisande. Urholkningen sker på tre sätt:

- 1) Genom att vissa kostnader för flyktingmottagning i givarlandet räknas som bistånd
- 2) Genom mottagande av utländska studenter som räknas som bistånd
- 3) Genom att skuldavskrivningar räknas som bistånd⁶⁷

De första två sätten att urholka biståndet på innebär att pengarna aldrig lämnar givarlandet. Den tredje punkten, skuldavskrivningarna, innebär visserligen att utvecklingsländer får en del av de resursöverföringar som är en del av den rika världens ansvar enligt FNs åttonde millenniemål. Problemet är dock att det behövs både skuldavskrivningar och bistånd om de andra målen, bland annat att halvera andelen fattiga människor som lever i extrem fattigdom, ska kunna uppnås till 2015. Detta har också understrukits av FNs före detta generalsekreterare Kofi Annan som påpekat att *skuldavskrivningar måste åstadkommas utan att minska de resurser som är tillgängliga för andra utvecklingsländer*.⁶⁸

Den urholkning som beskrivits ovan strider inte mot OECDs biståndskommitté DACs regler för vad som får klassificeras som bistånd (se faktaruta sidan 18). Däremot strider den mot de åtaganden

givarländer – däribland Sverige – gjort om att inte använda bistånd till skuldavskrivningar.

Lite motsägelsefullt skriver DAC i sina riktlinjer att effekterna av skuldavskrivningarna både hänger samman med de skuldsatta ländernas egen förmåga att minska fattigdomen och med OECD-ländernas möjligheter att finansiera avskrivningarna utan att skära ned på övrigt bistånd.⁶⁹ Vid FNs utvecklingsfinansieringsmöte i Monterrey, Mexiko 2002, antogs en resolution som uppmanade givarländerna att *vidta åtgärder för att säkerställa att resurser som ställs till förfogande för skuldavskrivningar inte tas av de biståndsresurser som är avsedda att finnas tillgängliga för utvecklingsländer*.⁷⁰

Sverige har också i EUs ministerråd⁷¹ vid flera tillfällen lovat att leva upp till åtagandet i Monterrey. Biståndsminister Gunilla Carlsson har argumenterat för att löftet enbart gäller bistånd upp till 0,7% av BNI⁷² men ingenstans i varken Monterreydeklarationen eller i resolutionerna från EUs råd för allmänna frågor och yttre förbindelser (GAERC) står någonting om detta.

Gunilla Carlsson säger i riksdagen: *För Kongo och Liberia spelar det ju ingen roll om man får nya biståndspengar eller om man kan avskriva gamla skulder. Men det internationella samfundet, inklusive Sverige, har lovat att fattiga länder inte ska behöva ställas inför sådana val. Sverige hade både kunnat välja att skriva av dessa skulder till det lägre beloppet, och att inte använda biståndsmedel för ändamålet. Då hade 1,4 miljarder kronor mer blivit tillgängliga för bistånd som till exempel kunde*

Tabell 2. Avräkningar i faktiska tal och i procent av biståndsramen 2002-2008 angivet i miljoner kronor och procent ⁷³

Ar	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Biståndsram	16 487	18 946	21 752	23 746	28 090	30 139	32 038
Exportkredit- skuld- avskrivningar	-	-	-	-	421	1 500	500
Flyktning- kostnader	1 342	1 541	1311	1 072	1 212	1 745	2 508
I procent av ramanslag	8,14	8,13	6,03	4,51	5,83	10,77	9,39

Beloppet 1 745 miljoner för flyktningkostnader för 2007 inkluderar 700 miljoner extra i värbudgeten för 2007.

Beloppet 421 miljoner för exportkreditskulder 2006 bygger på ett principbeslut av den socialdemokratiska regeringen i februari 2006 för ett stort antal avskrivna skulder för ett stort antal länder som Exportkreditnämnden inte fått ersättning för. Socialdemokraterna utgick från det lägre bokförda beloppet. Själva utbetalningen till Exportkreditnämnden utfördes av alliansregeringen i december 2006.

ha använts för fattigdomsbekämpning och fred i Kongo Kinshasa och Liberia.

Om inte hänsyn tas till urholkningen av biståndet och de fördyringar som följer när biståndet är bundet till upphandling av varor och tjänster från givarlandet, blir resultatet att de resurser som faktiskt finns tillgängliga för långsiktigt utvecklingsamarbete kraftigt överskattas jämfört med vad som betalas ut och kan användas i praktiskt arbete.

Det finns flera skäl till att inte finansiera skuldavskrivningar med biståndsmedel:

- Biståndsanslagen kommer inte räcka till både fattigdomsbekämpning och skuldavskrivningar.
- Fattiga människor ska inte behöva betala dubbelt för att rika länder i vissa fall gett lån till korrupta diktatorer eller projekt som inte lett till utveckling. Rika länder måste ta ansvar för oansvarig utlåning utan att fattiga ska få betala genom minskat bistånd.
- Skulder som bygger på exportkrediter har aldrig handlat om fattigdomsbekämpning.

Det har handlat om att svenska staten önskat att gynna svensk industri och svensk handel i riskstater – i många fall instabila diktaturer. Både tidigare socialdemokratiska och den nya alliansregeringen urholkar biståndet på detta sätt, vilket tabellen visar.

Kreativ bokföring

Det finns risker med all långivning, och både banker och offentliga kreditinstitut använder sig av modeller för att beräkna det kommersiella värdet av gamla lån som av olika skäl inte betalats

tillbaka. Ju längre tiden går desto mindre värderas dessa tillgångar till, och i många fall skrivs de så småningom av helt.

Som tidigare nämnts används exportkrediter för att minska svenska företags risktagande vid export eller investeringar utomlands. En del av denna kreditgivning som berör fattiga länder i Syd är och har varit riskprojekt. Exportkreditnämndens garanti används för att ersätta företagen för förluster, och då uppstår så kallade exportkreditskulder.

Den förra socialdemokratiska regeringen finansierade inte exportkreditskulder med bistånd under nio år, men i februari 2006 beslutade regeringen att ersätta Exportkreditnämnden, EKN, med 421 miljoner ur biståndsanslaget för ett stort antal skulder som avskrivits som del av internationella överenskommelser.⁷⁴

Regeringsbeslutet⁷⁵ innebar att skulderna värderades enligt Exportkreditnämndens modell för att beräkna det kommersiella värdet. Detta blev betydligt mindre belopp än om man räknat på det sammanlagda beloppet inklusive räntor och missade avbetalningar.⁷⁶

Den nya alliansregeringen gjorde under 2007 en annan värdering av skulderna – till det maximala värdet inklusive ej betalda räntor och amorteringar, och räknade av 1,5 miljarder kronor från biståndsbudgeten för en del av dessa skulder.⁷⁷

Radioprogrammet Dagens Eko rapporterade⁷⁸ tisdagen den 28 november 2006 att *Regeringen sparar nära en och halv miljard kronor ur biståndsbudgeten. Pengarna kan användas fritt, exempelvis till skattesänkningar. Det är konsekven-*

Tabell 3. Bilateralt bistånd som är tillgängligt för samarbetspartners under "lokal kontroll" (miljarder dollar)

Post	2000	2004	2005
Totalt bilateralt bistånd	36,1	54,4	82,1
Minus			
Tekniskt bistånd	12,1	16,9	20,9
Flyktingar i givarländerna	1,4	2,1	2,1
Kostnader för studenter från Syd	0,7	1,9	(1,9)
Skuldlättnader*	1,9	6,6	20,9
Ökade kostnader p.g.a. bundet bistånd (15%)	0,7	0,5	0,5
Katastrofbistånd	2,2	5,1	8,7
Adm. Kostnader	3,1	4,0	4,1
Bistånd tillgängligt för långsiktig utveckling under mottagarens ansvar	14,0	17,3	24,6
% av totala bilaterala biståndet	39%	32%	30%

* Utrymmet som skapas av skuldlättnaderna för varje år beräknas till i genomsnitt 7,3% av det totalt registrerade beloppet. Detta belopp har dragits av från det totala registrerade beloppet som visar allt som skulle ha betalats under hela den återstående återbetalningsperioden.

( ) Uppgift saknas. Beloppet antas vara lika stort som föregående år.

Källor: *Reality of Aid 2006 Report*, tabell 18, sid. 235 för 2000 och 2004. *OECD 2006 Development Cooperation Report, Statistical Annex* för 2005.

sen av ett nytt sätt att redovisa skuldavskrivningar till fattiga länder.

Den största delen av de 1,5 miljarder som alliansregeringen räknade av för exportkredit-skulder i 2007 års budget utgörs av den så kallade Kongoskulden, som härrör sig från garantier som betalats ut till Asea för förluster i ett stort kraftledningsprojekt i dåvarande Zaire (i dag Demokratiska republiken Kongo). Enligt socialdemokraternas beräkningsmodell skulle värdet av denna skuld uppgå till fem procent av det maximala värdet, omkring 60 miljoner kronor. Hos Exportkreditnämnden värderades Kongoskulden till ett lägre belopp, enligt EKNs Johan Dahl: *Ersättningen till EKN kommer således enligt modellen att bli 48 miljoner kronor för Kongo.*⁷⁹ Då Kongoskulden inte blev internationellt beslutad som avskriven (i Parisklubben) under 2007 förde alliansregeringen över detta belopp till 2008 års budgetår.⁸⁰ Alliansregeringens värdering innebar att det maximala värdet, 1,2 miljarder kronor, togs från biståndet i budgeten för 2007 – enbart för Kongoskulden.⁸¹

En mindre, men inte desto mindre intressant, del av skuldavräkningen gäller Liberia och en skuld som uppkom när Karlskronavarvet år 1979 tecknade krediter för export av tre kustbevakningsfartyg till landets försvarsmakt (Ministry of Defence). I en senare del av processen har någon

strukit över "Ministry of Defence" i handlingarna och istället skrivit "regeringen i Liberia" som handelspartner.⁸² Under åren 1971-1980 styrdes Liberia av presidenten William Tolbert jr, som enligt Wikipedia blev känd för *omfattande korruption och förtryck, med hundratals dödade demonstranter för bröd och vatten.*⁸³ Det är svårt att hitta en annan benämning på försäljningen av kustkorvetter till Liberias försvarsministerium under denna period än export av militär utrustning till en korrupt enpartistat.

Andra – men inte alla – länder urholkar på liknande sätt

Inte bara den svenska regeringen använder sig av detta sätt att urholka biståndet, vilket får stora konsekvenser för den internationella biståndsstatistiken. En rapport från europeiska frivilligorganisationer anger att nästan en tredjedel, 13,5 miljarder euro, av EU-ländernas bistånd 2006 gick till skuldavskrivningar, mottagande av flyktingar och utländska studenter. Av detta belopp viktes hela 10,5 miljarder euro till skuldavskrivningar, och 8 miljarder av dessa gick endast till två länder – Nigeria och Irak. Om dessa belopp räknas av från EU-ländernas officiella bistånd innebär det att EU-länderna inte lever upp till det gemensamma målet för år 2006 om att ge minst 0,39 procent av bruttonationalinkomsten (BNI) i bistånd.⁸⁴

Alla OECD-länder utnyttjar dock inte krypthålerna på samma sätt. Storbritannien använder till exempel inte bistånd till mottagande av flyktingar eller utländska studenter i landet.⁸⁵ Norge finansierar inte bilaterala skuldavskrivningar med biståndsmedel.⁸⁶

Urholkningens storlek varierar mellan olika EU-länder. För Irland är andelen minimal; endast en procent av biståndet urholkades 2006, i Finland och Luxemburg var det 2 procent. De länder där biståndet urholkades mest var Österrike (59 procent), Frankrike (50 procent) och Italien (44 procent). I Sverige var urholkningen med detta sätt att räkna 12 procent av biståndsbudgeten år 2006.⁸⁷

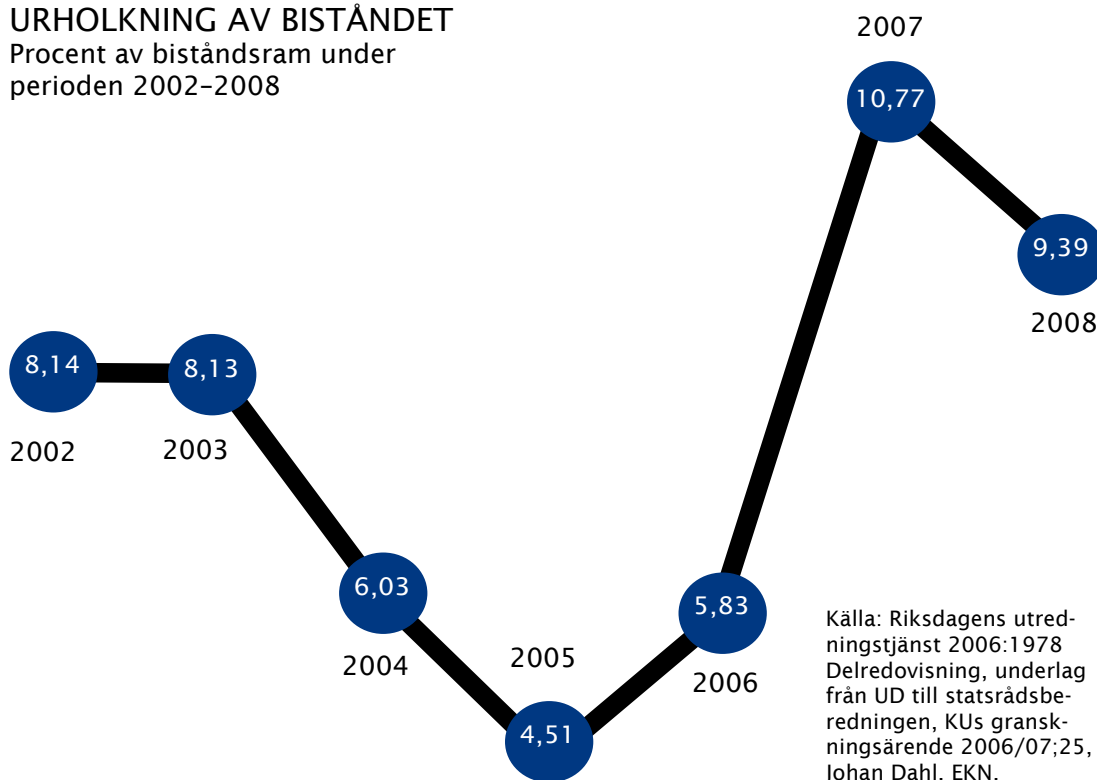
Reality of Aid, ett internationellt nätverk av frivilligorganisationer, har i sin rapport för 2006⁸⁸ beräknat hur stor andel av det totala bilaterala biståndet som de senaste åren varit tillgängligt för långsiktig utveckling i mottagarländerna. Tabell 3, som bygger på rapporten, visar att även om *beloppen* för långsiktigt utvecklingsarbete under mottagarens ansvar har ökat, så har andelen av det totala bilaterala biståndet för detta ändamål

minskat från 39 procent år 2000 till 30 procent år 2005. Preliminära DAC-siffror för 2006 indikerar att andelen ytterligare minskat till omkring 25 procent år 2006 och dessutom att beloppet är mindre än året dessförinnan.⁸⁹

Ett annat sätt att mäta detta är att undersöka hur de ökade resurser som tillkommit i biståndet mellan 2001 och 2005 fördelas. Tabell 4 illustrerar detta. I tabellen avräknas skuldlättnader om de gäller andra år än perioden 2001-2005. Det ökade biståndet till Afghanistan och Irak räknas också bort, eftersom det till största delen innebär återuppbyggnad av det som förstörts under kriget. Slutligen dras det ökade katastrofbiståndet av. Resultatet blir att av de biståndsresurser som totalt tillkommit under perioden 2001-2005 – drygt 60 miljarder dollar (i 2004 års priser och växelkurser) – återstår endast 24 miljoner dollar.⁹⁰ Det innebär att i reala termer har en mycket liten del av de ökade biståndsresurserna varit tillgängliga för att uppnå millenniemålen och att minska fattigdomen.

URHOLKNING AV BISTÅNDET

Procent av biståndsram under perioden 2002–2008

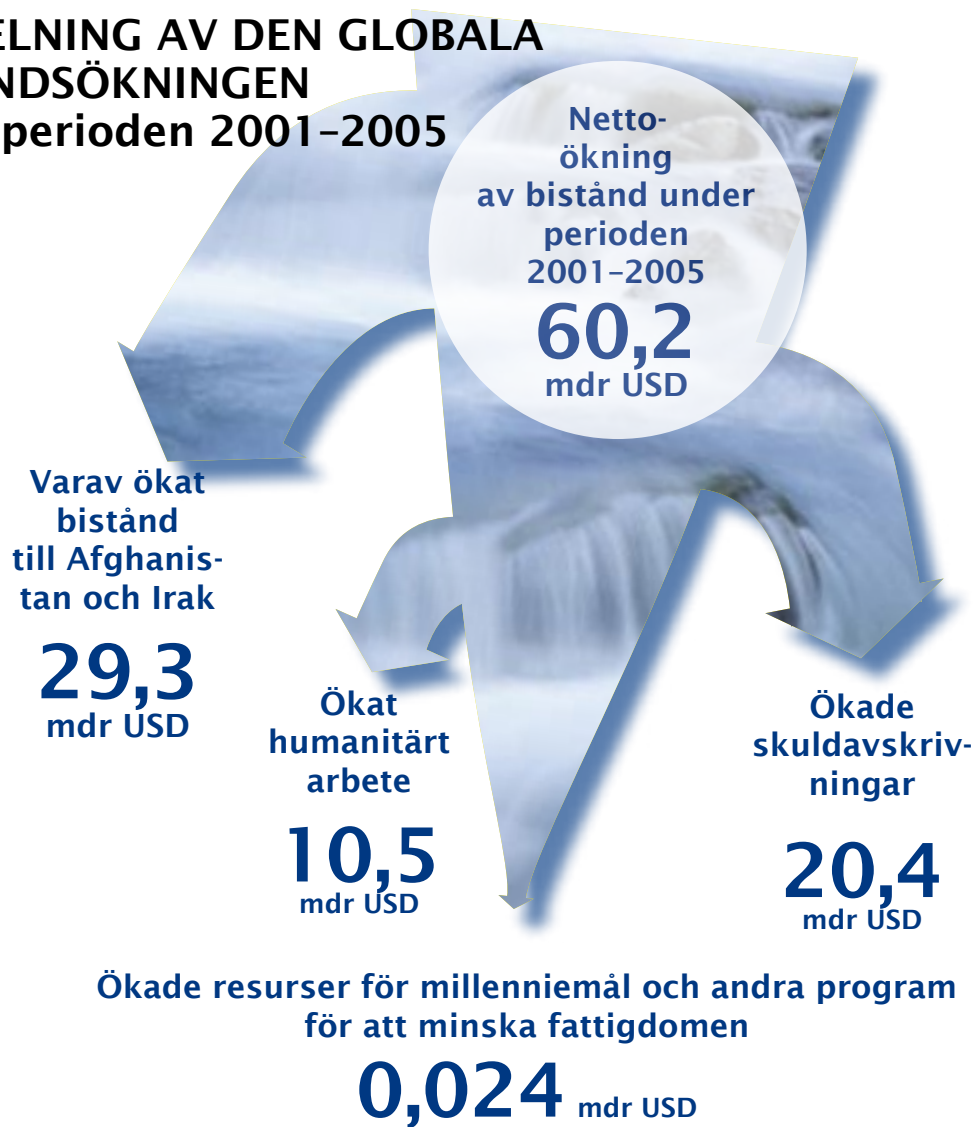

Tabell 4. Fördelningen av biståndsökningen under perioden 2001-2005
(konstanta 2004 USD)

Indikator	mdr USD
Nettoökning av bistånd under perioden	60,2
Varav ökat bistånd till Afghanistan och Irak	20,4
Ökade skuldavskrivningar	29,3
Ökat humanitärt bistånd	10,5
<i>Summa för ökade resurser för att uppnå millenniemål och andra program för att minska fattigdomen</i>	<i>0,024</i>

Källa: OECD-DACs Statistikavdelning, Reality of Aid 2006

FÖRDELNING AV DEN GLOBALA BISTÅNDSÖKNINGEN under perioden 2001-2005

Källa: OECD-DACs Statistikavdelning, Reality of Aid 2006

2. Biståndet riskerar att motverka demokratiskt inflytande

Till biståndets viktigaste målsättningar hör att bidra till långsiktig lokal utveckling för att bekämpa fattigdomen, att bidra till framväxten av stabila demokratier och att värna om mänskliga rättigheter och miljö. En av de mest centrala och kontroversiella frågorna handlar om vilka krav som bör ställas på samarbetsländerna i samband med resursöverföringar för att bäst bidra till biståndets mål.

Världsbanken, Internationella valutafonden (IMF) och andra givare ställer detaljerade villkor – så kallad konditionalitet – för hur den ekonomiska politiken i utvecklingsländerna ska utformas i samband med skuldavskrivningar, nya lån och bistånd. Ofta har dessa villkor mött stark kritik från folkrörelser, akademiker och även av mottagarländerna själva. I många fall har kraven gällt liberaliseringar av vissa sektorer av ekonomin, privatiseringar av offentlig service eller minskade offentliga utgifter för att bekämpa inflation.

Frågan handlar inte om privatisering och liberalisering i sig, båda dessa reformer kan vara effektiva för att bekämpa fattigdomen beroende på hur de genomförs, när, i vilken takt etc. Kritiken handlar om att givarna kör över det demokratiska beslutsfattandet i mottagarländerna. De krav som ställs på ekonomiska reformer beaktar ofta inte – eller till och med kör över – demokratiskt fattade beslut i nationella parlament och de prioriteringar som slagits fast i ländernas egna strategier för att bekämpa fattigdom, så kallade Poverty Reduction Strategy Papers (PRSP).⁹¹

En undersökning utförd av Världsbanken

visade att hälften av mottagarländerna kände att Världsbanken introducerade nya reformer som inte var del av landets egna planer i de krav som ställdes.⁹² Detta underminerar det lokala ägarskapet av politiken och ländernas handlingsutrymme att fatta beslut om sin egen ekonomiska politik.

Ett annat problem är att de ekonomiska reformerna ofta inte haft den effekt det var tänkt – att bekämpa fattigdomen. Tvärtom har fattiga människor ofta drabbats hårt.⁹³

Ett exempel där IMF har detaljstyrt politiken är Nicaragua. IMF har bland annat ställt krav på regeringen i Nicaragua att frysa budgeten för utbildning, vilket hotade möjligheterna för landet att leva upp till FN:s millenniemål om att alla barn ska gå i grundskola år 2015.⁹⁴ Detta resulterade 2006 i en kampanj mot fondens alltför rigida krav bland folkrörelser i Nicaragua med stöd från folkrörelser i Europa.⁹⁵ Den svenska ambassaden gjorde också bedömningen *att IMF ofta ställer alltför inflexibla och detaljerade krav, som underminerar regeringens ansvarstagande och möjligheter att föra en politik. Till den delen instämmer vi i de enskilda organisationernas kritik. Vidare råder det en brist på insyn och ansvarstagande från IMF:s sida för de krav man förhandlar fram bakom lyckta dörrar med regeringen utan harmonisering eller anpassning till regeringens strategier.*⁹⁶

Ett annat högst aktuellt exempel är att de krav som IMF ställer på utvecklingsländer förhindrar dem att använda ökat bistånd till nödvändiga investeringar för att bekämpa hiv/aids och därmed uppnå FN:s millenniemål. En utvärdering av IMF:s roll i biståndet till Afrika söder om Sahara, gjord

av IMF:s oberoende utvärderingsorgan i april 2007,⁹⁷ visar att en stor del av det ökade biståndet används till att bygga upp valutareserver eller betala av på interna skulder för att möta IMF:s krav på inflationsbekämpning.

Rapporten visar att 37 procent av de årliga biståndsökningarna som var avsedda att användas för nödvändig import och så mycket som 72 procent av biståndet som var avsett för satsningar inom mottagarlandet, istället användes för att bygga upp valutareserver eller för att betala av på interna skulder⁹⁸.

De ekonomiska policyvillkoren diskuteras inte bara i givar- och mottagarländer utan också internt i IMF och Världsbanken. Storbritannien har antagit specifika riktlinjer mot ekonomiska policyvillkor, inklusive privatiseringar och liberaliseringar, i samband med bistånd.⁹⁹ Den norska koalitionsregeringen har också antagit en position som säger att *norskt bistånd inte ska gå till program som ställer krav om liberalisering och privatisering*.¹⁰⁰ Båda dessa policies är tydliga ställningstaganden mot detaljstyrningen av den ekonomiska politiken i mottagarländerna.

I ljuset av kritiken av de ekonomiska policyvillkoren och insikten om att reformer som inte förankras i nationella demokratiska processer ofta misslyckas, gjorde Världsbanken en översyn av användningen av konditionalitet 2005.¹⁰¹ Översynen resulterade i att banken antog fem ”Good Practice Principles” (GPP) bland annat med syfte att begränsa kraven till det som är mest nödvändigt för att uppnå önskvärda resultat, och att stärka det nationella ägarskapet av politiken.¹⁰² Initiativet har välkomnats av folkrörelser som ett viktigt steg för att stärka det lokala ägarskapet av politiken. Dock visar de undersökningar som har gjorts sedan principerna antogs att framstegen ännu är små.

Den norska regeringen lät 2006 genomföra en oberoende akademisk utvärdering för att se om 1) Världsbanken och IMF fortfarande ställer krav på privatiseringar och liberaliseringar (mot bakgrund av att norskt bistånd inte ska villkoras med sådana reformer)

2) om de båda institutionerna lever upp till sina egna antagna principer för hur konditionalitet ska genomföras.¹⁰³

Rapporten kommer för det första fram till att krav på privatisering och liberalisering fortfarande förekommer, även om de minskat. För det andra konstateras, att även om mottagarländernas ägarskap av politiken ökat så har regeringarna i de fattiga länderna ett begränsat politiskt handlingsutrymme – politiken har till stor del tagits fram av Världsbanken och IMF och presenteras ofta utan alternativa strategier.¹⁰⁴ Ett möte med givarländer, som den norska regeringen kallade till i samband med att rapportens resultat var klara, konstaterar att det fortfarande är en utmaning att hitta sätt att stärka det nationella ägarskapet av politiken inklusive att stärka kapaciteten hos mottagarländerna.¹⁰⁵

En rapport från Eurodad november 2007 (det Europeiska nätverket av folkrörelser som arbetar med bland annat skuld- och biståndsfrågor) analyserar hur Världsbanken levt upp till sina ”Good Practice Principles” två år efter att de antagits. Rapporten visar att antalet ekonomiska policyvillkor, inkluderat privatisering och liberalisering, inte minskat i förhållande till antalet villkor i stort; som bäst har de inte förändrats alls och som värst så har de ökat en aning. Vart sjätte villkor som ställs relaterar till privatiseringsreformer.¹⁰⁶ Detta betyder att detaljstyrningen av fattiga länders ekonomiska politik fortsätter, vilket försvagar ländernas ägarskap av politiken och möjligheten att fatta demokratiskt förankrade beslut.

Under 2007 startade ett 70-tal europeiska folkrörelser en kampanj mot Världsbankens ekonomiska policyvillkor. Kampanjen uppmanade europeiska givarländer att i samband med förhandlingarna om nya anslag till Världsbanken (den så kallade IDA 15-påfyllningen som pågick 2007) inte avsätta pengar till banken om dessa villkor inte förändras.¹⁰⁷

Fakta: Parisdeklarationen om biståndets effektivitet

I mars 2005 antogs Parisdeklarationen om effektivitet i biståndet som innebär åtaganden för både mottagar- och givarländer. Deklarationen syftar bland annat till att stärka mottagarländernas ägarskap av politiken. Biståndet ska samordnas bättre med mottagarländernas egna fattigdomsplaner och budgetar. På så sätt följer deklARATIONEN de ambitioner som slogs fast redan 1999, när fattigdomsstrategier introducerades (Poverty Reduction Strategies, PRS). Detta innebär i praktiken att mottagarländernas regeringar, i samverkan med parlamenten och det civila samhället, ska ta fram egna planer för att bekämpa fattigdom och att givarna ska samordna stödet till dessa strategier.

Frågan är hur de ambitiösa orden om stärkt ägarskap och respekt för lokala behov och planer ser ut i praktiken? En första uppföljningsrapport av Parisdeklarationen publicerades i början av 2007¹⁰⁸. Den visar att vissa framsteg noteras, men också att minst hälften av givarna och mottagarländerna "har en lång väg att gå för att uppnå sina åtaganden", vilket är diplomatspråk för att hälften av undertecknarna inte bryr sig.

I september 2008 kommer världens länder samlas till en stor konferens i Accra Ghana för en tredje uppföljningskonferens av Parisdeklarationen.

Åtaganden i Parisdeklarationen¹⁰⁹

Parterna åtog sig i Parisdeklarationen att uppnå konkreta förändringar på fem olika områden:

1. *Ökat ägarskap.* Givarna ska systematiskt stödja de utvecklingsstrategier som länderna i Syd utarbetar, exempelvis nationella strategier för fattigdomsminskning, så kallade PRS.
2. *Ökad samordning.* Givarna ska i allt större utsträckning kanalisera sitt bistånd genom de nationella system som finns i mottagarländerna och följa samarbetslandets strategier och system.
3. *Ökad harmonisering.* Givarna ska förbättra sin samordning genom att genomföra gemensamma programinsatser och gemensamma analyser.
4. *Ökad resultatorientering.* Tydliga indikatorer ska garantera mätbara resultat, underlätta kontinuerlig uppföljning och modifiering av insatserna under processen.
5. *Ömsesidigt ansvarstagande.* Den biståndsgivande och den mottagande partnern ska gemensamt ta ansvar för verksamheten.

3. Starka intressen verkar för att biståndet ska främja svensk export

Ett land som får bundet bistånd förbinder sig att använda biståndspengarna till att köpa varor och tjänster från givarländerna. Det är kortsiktigt bra för givarlandets näringsliv, men det blir i genomsnitt 20-30 procent dyrare än att köpa samma varor och tjänster på den öppna marknaden, enligt OECDs biståndskommitté DAC.¹¹⁰

Trots att den svenska regeringen och riksdagen är eniga om att fasa ut det bundna biståndet¹¹¹ finns det motsägelsefulla budskap från regeringen.

I regleringsbrevet för 2006 fick Sida regeringens uppdrag att *utvidga, utbilda och utveckla den svenska resursbasen för internationellt utvecklings-samarbete*.¹¹² Näringslivet identifierar sig själv som en viktig del av denna resursbas.

När biståndspengar läggs i en allmän pott i internationella finansiella institutioner blir Sverige förlorare eftersom den andel som Sverige betalar in inte kommer åter till landet och svenska företag i tillräcklig utsträckning, menar en representant för nätverket Svensk Projektexport i ett brev till näringsministern i februari 2006. I fråga om den upphandling från de globala och regionala bankerna skriver man *Om Sveriges upphandlingsandel skulle vara i paritet med ägarandelen skulle det innebära ca 2,5 miljarder SEK mer i upphandlingar till svenska företag per år än vad som är fallet idag*.¹¹³

Svensk Projektexport representerar storföretag som bl.a. ABB, Ahlstrom, Atlas Copco, Ericsson, NCC, Scania och Volvo.

De budskap som framförs är något motsägel-

sefulla. Även om man formellt säger sig förstå principerna med obundet bistånd framhåller Svensk Projektexport att de hellre skulle se att Sverige hade lika mycket bundet bistånd som OECD-länderna har i snitt. *Mellanskillnaden kan handla om nära 5 miljarder kronor i möjliga svenska upphandlingar!*¹¹⁴

Man skriver också att *säkert kan vi lära av andra länder som har starka återflöden*, och jämför med bland annat Frankrike.

Regeringen har också tillsatt flera utredningar för att undersöka olika sätt för att engagera svenska företag i biståndet.¹¹⁵

En av dessa (Rudebeck/Wall) föreslog bland annat ett *inrättande av ett samlat forum mellan UD-Sida-Exportrådet-näringslivet för diskussion om insatser för att främja ökad upphandling från svenska företag i multilaterala organ och uppföljning av regeringens satsningar på främjande visavi multilaterala organ*.

I en UD-utredning¹¹⁶ föreslogs att Sida i högre grad ska bistå företagen med information i fråga om olika möjligheter till upphandling för svenska företag.

Sidas förvaltning har trots dubblerade anslag varit i princip oförändrad i storlek. Ska den redan överlastade förvaltningen få uppdrag att vara främjare för svensk industri riskerar kvalitén i biståndet bli lidande.

Det finns dessutom en fara för att biståndet skraddarsys genom upphandling och styrning så att svenska industriintressen gynnas utan att det klassas som bundet bistånd. Ett sådant bistånd

måste i alla detaljer inte vara dåligt. Men det är stick i stäv mot den globala konsensus som råder om att bistånd och utveckling i ökad grad ska utgå från lokala behov och prövas i fråga om effektivitet gentemot biståndsmålen.

Det finns starka krafter som vill använda bi-

ståndet för att främja landets egen industri liksom det finns intressen som vill använda biståndet till andra utrikespolitiska prioriteringar än fattigdomsbekämpning och genomförande av millenniemålen.

4. Bistånd används till kampen mot terrorismen och till militära insatser

De senaste åren har det pågående USA-ledda kriget mot terrorismen i hög grad påverkat fördelningen av det internationella biståndet. Ett exempel är att biståndet (exklusive skuldavskrivningar) till Afghanistan och Irak vuxit från en halv miljard dollar år 2001 till 10,5 miljarder dollar år 2005.¹¹⁷ Till detta ska läggas skuldavskrivningar som enbart till Irak uppgick till 14 miljarder dollar för år 2005.¹¹⁸

USA:s militärutgifter ökade i reella belopp med 53 procent under perioden 2001–2006, främst på grund av kostnaderna för de militära operationerna i Afghanistan och Irak, som totalt uppgick till 381 miljarder dollar.¹¹⁹

Dessa belopp kan jämföras med de beräkningar som gjorts av vad det kostar att finansiera millenniemålen. I boken ”Investing in Development” anges exempelvis att det globala biståndet till millenniemålsarbetet måste öka till 189 miljarder dollar per år fram till 2015.¹²⁰

Ändrad svensk ståndpunkt om biståndsmedel till militära insatser

Det finns en rad gråzoner där biståndet redan nu finansierar verksamhet som kan utföras av exempelvis fredsbevarande trupp. Det handlar bland annat om:

- konflikthantering
- insatser för avvärjning och rehabilitering av barnsoldater
- insatser mot lätta vapen

Inom OECD har det pågått diskussioner om att låta biståndsmedel finansiera fler militära insatser. Medlemsländerna beslutade år 2005 att

frysa dessa diskussioner, och Sveriges regering stödde då detta beslut.¹²¹

Inför OECDs toppmöte i april 2007 hade den nya alliansregeringen ändrat den svenska ståndpunkten.¹²² Enligt protokollet från den grupp inom OECD som förberedde ärendet diskuterades två områden som kunde påverka biståndets inriktning:

- icke militär träning av militära styrkor
- fredsbevarande uppdrag

Protokollet från OECDs arbetsgrupps möte den 13 mars 2007 visar den nya svenska hållningen – Sverige var nu det enda EU-land som tillsammans med USA och Kanada ville riva upp frysningen.¹²³

Den svenska regeringen har i tidningen *Omvärlden* nr 8 2007 förnekat att man ville ändra OECD-reglerna. Detta motsägs av protokollet från arbetsgruppsmötet i OECD.

Arbetsgruppen konstaterade dock att det inte fanns någon enighet i frågan. Den stora majoriteten av länder, inklusive Danmark och EU-kommissionen, ville inte öppna för ändring av reglerna, då biståndets ”utvecklingsfokus” därmed bedömdes kunna undermineras.

Flera biståndsorganisationer, exempelvis Internationella rödakorsfederationen, har varnat för att blanda samman humanitära och militära insatser, eftersom det skulle kunna ifrågasätta biståndsorganisationernas oberoende och integritet. Det gäller inte minst vid kontroversiella militära insatser som i Afghanistan och Irak. Både hjälparbetarnas säkerhet och insatserna riskerar att äventyras på lång sikt.

En förändring av reglerna riskerar att leda till

att länder väljer att finansiera sina fredsbevarande insatser med biståndsmedel. En kraftig urholkning av biståndet kan bli följden.

Fattigdomsbekämpning kan också bidra till att främja fred och säkerhet. Så här argumenterar Sipri i Årsbok 2007 för mer förebyggande insatser för att motverka konflikter och våld:

Knappa resurser och konkurrens om dessa är potentiella källor till konflikt och kollektivt våld. Ett mer konstruktivt användande av jordens resurser för att avhjälpa hunger, miljöproblem och fattigdom, tillsammans med en överföring av tillgångar från rika länder till utvecklingsländer med hög dödlighet, skulle kunna leda till förbättringar både direkt genom att minska för tidig död, och indirekt genom att stärka den globala säkerheten.

Bistånd till det svenska försvarets internationella insatser?

Både den tidigare socialdemokratiska försvarsministern Leni Björklund (i augusti 2003¹²⁴), och den nuvarande biståndsministern Gunilla Carlsson har argumenterat för att biståndet i högre grad ska kunna användas för att finansiera fredsbevarande insatser. I tidningen *Omvärlden* 7 november 2007 förespråkar Gunilla Carlsson till och med att bistånd ska kunna användas i strid med OECDs regler:

Genom EU-medlemsskapet har Sverige förbundet sig till att ge 0,7 procent av BNI i bistånd. Men eftersom Sverige ger en procent kan 30 procent av budgeten användas till kostnader som är relevanta för utvecklingssamarbetet men som inte godkänns av DAC, anser biståndsministern.

Det är uppenbart att biståndsministern vill föra över resurser från biståndet till försvaret. Vid en föreläsning 30 november 2007¹²⁵ sade hon bl.a. *våra insatsmöjligheter inom säkerhetsfrämjande reformer bromsas både av brist på nytänkande och av att medel finns på fel konton.*

Självklart finns det starka samband mellan fattigdom och konflikter. Väpnade konflikter utgör ett av de allvarligaste hindren för utveckling i många fattiga länder. Säkerhetspolitik handlar i dag i ökad utsträckning om att minska fattigdom och klyftor, undanröja förtryck och motsättningar mellan olika befolkningsgrupper, vid sidan av att trygga den nationella territoriella säkerheten och därför är förebyggande av väpnade konflikter och konflikthantering viktiga delar av politiken för global utveckling. Betydelsen och behoven av tidiga, förebyggande insatser har ökat och det är viktigt att verka för att de instrument som finns

inom internationella organisationer och forum utnyttjas på bästa sätt för att förebygga kriser och hantera konflikter. När den väpnade konflikten är ett faktum så är civil krishantering att föredra framför militär krishantering, då den senare är långt mer kostsam och ofta leder till oförutsedda problem.

Utmaningen är ofta att minska de militära rustningarna till förmån för förebyggande åtgärder, inte tvärtom.

Redan 2005 varnade riksdagsledamöterna Birgitta Ohlsson (fp), Kerstin Lundgren (c), och en rad andra kvinnliga politiker inom alliansen för att låta mer av biståndet finansiera militära insatser.¹²⁶ Fyra argument fördes fram:

För det första visar erfarenheten att när vi tullar på biståndspengar för andra ändamål än just bistånd ger vi oss ut på ett sluttande plan. Plötsligt brukar vidare krav höjas på att bistånd ska gå till inrikespolitiska angelägenheter eller flyktingpolitik.

För det andra är det en anständighetsprincip att världens rika länder faktiskt principiellt avsätter pengar för att just lindra fattigdom, stärka mänskliga rättigheter och främja demokrati.

För det tredje kan säkerheten för biståndspersonalen i partipolitiskt oberoende humanitära organisationer hotas. Biståndspersonal kan inte den ena dagen verka för en armé och nästa dag vara i humanitär tjänst. Humanitära organisationer arbetar dessutom redan i dag med fredsfrämjande åtgärder och tar hand om krigens såväl mänskliga offer som materiell förödelse. Som exempel kan nämnas rehabilitering av barnsoldater, minröjning och sjukvård. I dag anses det mer sexigt att åka ut med militär än att arbeta långsiktigt. I Afghanistan gör FN-soldater en utmärkt insats, men biståndet som skall säkra den långsiktiga freden genom att bygga demokratiska institutioner, vägar och hälsovård räcker inte till. Landet riskerar att återfalla i inbördeskrig.

För det fjärde får inte militära insatser räknas som bistånd i dag enligt internationella regelverk som OECDs DAC-kriterier. En borgerlig regering bör inte bryta denna princip. Bistånd ska gå till bistånd och inte bomber.

5. Handelspolitiken underminerar biståndets effektivitet

Den svenska riksdagen beslutade i december 2003, efter fem år av processer och konsultationer, om en samstämmig politik för global utveckling. Nu skulle målkonflikter belysas och alla politikområden bidra till att främja en rättvis och hållbar global utveckling.

Trots att både Sverige och EUs medlemsländer har beslutat om samstämmighet mellan olika delar av utrikespolitiken finns det en rad områden där detta inte är konsekvent genomfört, och där andra delar av politiken underminerar fattigdomsbekämpningen. Detta gäller till exempel jordbruks- och handelspolitiken.

I retoriken talas det mycket om att handelsreglerna bättre ska främja utveckling och handel med fattiga länder. Detta ingår också i FN:s åttonde millenniemål.¹²⁷ Men idag avsätter rika länder en dryg miljard dollar *per år* till att stödja fattiga länders jordbruk, och en knapp miljard dollar *om dagen* till att subventionera överproduktionen i de inhemska jordbruken. En mer olämplig prioritering är svår att föreställa sig. Dessutom ödelägger de rika ländernas subventioner de marknader som småbönder i fattiga länder är beroende av. Överskottet av subventionerade jordbruksprodukter pressar ner priserna och berövar på så sätt småbönderna en rättvis andel av världshandels vinster.¹²⁸ FN:s utvecklingsorgan UNDP har beräknat att de fattiga länderna varje år förlorar upp emot 72 miljarder dollar på industriländernas kombinerade subventioner och tullar.¹²⁹

Fattiga länder behöver utveckla sina ekonomier, förädla sina produkter och konkurrera på världsmarknaden. Men dagens världshandel motverkar

utvecklingen. Komplicerade ursprungsregler för sammansatta produkter och högre tullar på förädlade varor låser fast fattiga länder i råvaruproduktion.

Så här sammanfattas problemet i den svenska sammanfattningen av Human Development Report 2005:

Inom vissa områden hotar WTO-regelverket att systematiskt förstärka de svårigheter som utvecklingsländerna möter och att ytterligare snedvrیدا den globala integrationen till utvecklade länders fördel. Ett exempel är det regelverk som begränsar möjligheterna för fattiga länder att utveckla de industriella och teknologiska förutsättningar som behövs för att öka produktiviteten och lyckas på världsmarknaden. Det nuvarande regelverket inom WTO förbjuder många av de politiska beslut som bidrog till Östasiens snabba framsteg.¹³⁰

Joseph Stiglitz, nobelpristagare i ekonomi och tidigare chefsekonom vid Världsbanken, är en av världens mest kända kritiker mot WTO-reglerna. Så här skriver han till exempel som svar på en läsarförfråga i International Herald Tribune¹³¹ (vår översättning):

Medan många utvecklingsländer har dragit fördelar av att WTO bidragit till att ge dem tillträde till marknaderna i de avancerade industriländerna är WTO-reglerna klart och tydligt utformade till utvecklingsländernas nackdel. Ett faktum är – vilket jag påvisar i Making Globalization Work – att den senaste omgången av handelssamtal i WTO, den så kallade Uruguayrundan, var så orättvis att de resulterade i att världens fattigaste länder – Afrika söder om Sahara som region – faktiskt fick försämrade villkor.

I bilaterala handelsförhandlingar driver EU en ännu tuffare politik gentemot utvecklingsländerna. I förhandlingar om så kallade ekonomiska partnerskapsavtal (EPA) med de 76 AVS-länderna (Afrika, Västindien och Stillahavsområdet) finns det allt tydligare vittnesmål om att EU använder biståndet som ett påtryckningsmedel för att få AVS-länderna mer kompromissvilliga.¹³² FNs ekonomiska kommission för Afrika har även uppskattat att de afrikanska länderna söder om Sahara riskerar att förlora 1 951 miljoner dollar per år i uteblivna statsinkomster om de förslagna EPA-avtalen genomförs. Det motsvarar EUs årliga strukturbistånd till dessa länder från sjätte utvecklingsfonden.¹³³

Det är alltså inga små summor det rör sig om, och dessa inkomster spelar idag en avgörande roll för de afrikanska staternas möjligheter att göra satsningar på fattigdomsbekämpande insatser som vård, skola och omsorg.

I praktiken motverkar handelsreglerna ofta biståndets mål. Debatten om handelspolitiken måste lyftas från förenklade budskap om frihandel eller protektionism, och istället nyanserat och seriöst granska olika handelspolitiska förslag utifrån fördelar och nackdelar för fattiga människor. En del av biståndet bör användas för att stödja, förenkla och gynna en rättvis handel. Men biståndet ska inte användas som morot eller piska i handelsförhandlingarna.

6. Export av krigsmaterial under- minerar fattigdomsbekämpning

Bristen på samstämmighet mellan politikens olika områden gäller också svensk export av krigsmateriel till länder som rustar militärt istället för att satsa resurser på fattigdomsbekämpning, eller där vapenexporten stärker odemokratiska regimer och legitimerar brott mot mänskliga rättigheter, till exempel i Thailand, Pakistan och Venezuela.

Kostnaderna för de globala rustningarna uppgår till 1 200 miljarder dollar årligen.¹³⁴ För varje krona som läggs på bistånd i världen, läggs ytterligare 15 kronor på militära rustningar.¹³⁵

Även Sverige bidrar till dessa snedvridna prioriteringar i världen, och är världens nionde största vapenexportör.¹³⁶

I regeringens utrikesdeklaration från den 14 februari 2007 slås fast att vikten av att främja en

hållbar utveckling ska *genomsyra den svenska politiken*. Men när det gäller vapenhandel spelar regeringen ett dubbelspel. Regeringen väljer att se mellan fingrarna när vapenindustrin marknadsför och säljer krigsmateriel för miljardbelopp till diktaturer med utbredd fattigdom. Vapenköpen motverkar arbetet med fattigdomsbekämpning.

Pakistan är ett tydligt exempel på detta. Landet lägger 47 gånger mer på militären än på vatten och sanitet, samtidigt som 118 000 människor i landet dör av diarré varje år.¹³⁷ Under år 2006 gavs ändå klartecken till en av Sveriges största krigsmaterielaffärer någonsin, export av det militära radarövervakningssystemet Erieye till Pakistan. Affären kostar Pakistan 8,3 miljarder kronor, en summa som är 12 gånger större än Pakistans årsbudget för vatten och sanitet.¹³⁸

7. Klimatkrisen riskerar att äta upp biståndet för fattigdomsbekämpning

*Anpassning till klimatförändringarna har blivit en förskönande omskrivning för social orättvisa i global skala. Medan medborgarna i den rika världen hålls skadeslösa, utsätts de fattiga, de sårbara och de hungriga för de hårda konsekvenserna av klimatförändringarna i sitt dagliga liv. Rent ut sagt, får världens fattiga lida för ett problem de inte själva skapat.*¹³⁹

Desmond Tutu, ärkebiskop emeritus i Kapstaden citerad i sammanfattningen av Human Development Report 2007/2008

Klimatförändringarna är en av vår tids viktigaste rättvisefrågor. Det är främst den rika världen som är ansvarig för utsläppen, men det är de fattiga länderna som drabbas hårdast.

Klimatförändringarna riskerar att omintetgöra de insatser som gjorts och görs för att skapa en rättvis och hållbar utveckling. I värsta fall kan de leda till att utvecklingen börjar gå bakåt i många fattiga länder.

Det behövs i dag både åtgärder för att drastiskt minska utsläppen av växthusgaser och åtgärder för att möta konsekvenserna av klimatförändringarna.

Enligt FNs klimatpanel¹⁴⁰, IPPC, kommer klimatförändringarna att medföra större risker för torka, översvämningar, orkaner och annat extremt väder. Fattiga människor kommer att vara särskilt utsatta för försämrade tillgång till vatten och mat, ökad spridning av infektionssjukdomar, förlust av jordbruksmark och lokala

ekosystem som bidrar till försörjningen.

Utsattheten beror främst på fattigdomen, vilket vi redan sett vid tidigare naturkatastrofer. Fattiga människor är oerhört sårbara. De har inte resurser att skydda sig, bostäderna är bräckliga, det finns inga försäkringar som täcker förlusterna. Brist på till exempel rent vatten kan leda till döden.

Världsbanken har beräknat kostnaderna för den anpassning världens fattiga länder behöver göra för att klara konsekvenserna av klimatförändringarna till 10-40 miljarder dollar varje år. Detta avser enbart anpassningen till de nya klimatförhållandena, kostnaderna för att ställa om till minskade utsläpp ingår inte. Biståndsorganisationen Oxfam¹⁴¹ har gjort egna beräkningar, och uppskattar där kostnaderna för anpassning till minst 50 miljarder dollar per år om inte utsläppen drastiskt kan sänkas.

OECD har beräknat det totala globala biståndet för år 2006 till drygt 100 miljarder dollar. En stor del av detta belopp kommer aldrig de fattiga länderna till del utan används i de rika länderna till andra budgetposter, bland annat för att täcka exportkreditskulder och till insatser i kriget mot terrorismen. Enligt beräkningar av bistånds nätverket Reality of Aid beräknas enbart cirka 30 procent av industriländernas bistånd nå fram till mottagarländerna¹⁴¹. Behovet av nytt kapital för klimatanpassningar är med andra ord i samma storleksordning som det samlade globala utvecklingsbiståndet.

Klimatförändringarna riskerar att drabba de fattiga dubbelt. Dels genom direkta konsekvenser som översvämningar, torka och förlust av odlingsbar mark, dels genom att biståndsmedel som tidigare gått till exempelvis utbildning, hälsovård, mänskliga rättigheter och demokrati kan komma att styras om för att hantera dessa konsekvenser. Enligt UNDP bör anpassningskostnaderna därför ses som additionella och inte dras från nuvarande biståndsåtaganden.¹⁴³

Den viktigaste insatsen de rika länderna kan göra för att minska klimatförändringens konsekvenser för de fattiga länderna är emellertid att minska sina utsläpp. Rika länder kan också bidra med överföring av teknik och kompetens till fattiga länder, så att det blir lättare för dem

att använda förnyelsebara energikällor och säkra tillgången till energi.

Idag går mer av Världsbankens resurser till att stödja fossilbränsleindustrin än till utveckling av förnyelsebar energi i fattiga länder. År 2005 uppgick förnyelsebara energiprojekt till mindre än fem procent av Världsbankens totala energifinansiering. Varje år investerar Världsbanken mellan två och tre miljarder dollar i växthusgasgenererande energiprojekt som bidrar till klimatförändringar.¹⁴⁴ Sedan 1992 har 32 miljarder kronor av Världsbankens biståndsmedel gått till att subventionera oljeindustrin – stora företag som Exxon, Shell and BP, och som för övrigt gör rekordvinster.

Litteraturlista

- Action Aid International (2004) *Money talks, How aid conditions continue to drive utility privatisation in poor countries.*
- ACTION AID, CAFOD, CHRISTIAN AID, TEARFUND, TRADECRAFT (2007) *Partnership under pressure - an assessment of the European Commission's conduct in the EPA negotiations.*
- Andersson, Annelie och Elander, Sven (2006) *Vem bestämmer? En rapport om Internationella Valutafonden, Nicaragua och Sveriges roll*, rapport framtagen för kampanjen "På vems villkor – för fattiga länders rätt till egen utveckling", hösten 2006.
- Baker, Raymond, M. (2005). *Capitalism's Achilles Heel: Dirty Money and How to Renew Free Market System.* Center for International Policy, Washington.
- Bull, Benedicte et al. (2006) *The World Bank's and the IMF's use of Conditionality to Encourage Privatization and Liberalization: Current Issues and Practices*, Report prepared for the Norwegian Ministry of Foreign Affairs as a background for the Oslo Conditionality Conference, November 2006.
- Burnside, C. and Dollar, D. (1997) "Aid, policies, and growth", *Policy Research Working Paper*, No.1777, World Bank, Washington, D.C.
- Burnside, C. and Dollar, D. (2000) "Aid, policies, and growth", *American Economic Review*, No. 90, 847-68.
- Burnside, C. and Dollar, D. (2004) "Aid, Policies and Growth: Revisiting the Evidence", *Policy Research Working Paper*, No.3251, World Bank, Washington, D.C.
- Brev till Näringsminister Thomas Östros, "Svenskt näringsliv behövs i det svenska biståndet", från nätverket Svensk Projektexport, Lars-Ingvar Nilsson, 2006-02-15.
- Bräutigam, Deborah (2000) "Aid Dependence and Governance", *EGDI Studies*, 2000:1. UD, Stockholm.
- Cassen, R & Associates (1986) *Does Aid Work? Report to an Intergovernmental Task Force.* Oxford: Clarendon Press.
- Chairman's Summary, The follow-up session after the Oslo Conditionality Conference*, 28-29 November 2006, Conference document.
- Chervelier, B and J. Zimet (2006) *American Philanthropic Foundations: Emerging Actors of Globalisation and Pillars of Transatlantic Dialog*, Agence Française de Développement and The German Marshall Fund of the United States.
- Clemens, M., Radelet, S. and Bhavnani, R. (2004), "Counting Chickens when they Hatch: The Short-Term Effect of Aid on Growth", *Center for Global Development Working Paper*, No. 44, Center for Global Development, Washington D.C.
- Commission for Africa, 2005. Main report.
- Conclusions of the Council and of the representatives of the governments of the member states meeting within the Council on Financing for Development and Aid Effectiveness: Delivering more, better and faster* (2723rd EXTERNAL RELATIONS Council meeting - Luxembourg, 11 April 2006).
- Concord (2007) *Hold the Applause! EU governments risk breaking aid promises*, European NGO confederation for relief and development, Brussels.
- Dagens Nyheter*, 2003 08 20.
- DARA Humanitarian Response Index 2007*, www.daraint.org/web_en/hri2007.html
- Davies, Penny (2007) *China and the end of poverty in Africa - towards mutual benefit?*, Diakonia and European Network on Debt and Development (Eurodad), www.diakonia.se/china
- DFID, Department for International Development (2005). *Partnerships for poverty reduction: rethinking conditionality. A UK policy paper*, March, London.
- Diakonia (2007) *Vad har biståndet åstadkommit och hur kan det mätas?* www.diakonia.se
- Eurodad (2007) "Eurodad Aid Overview" på hemsidan www.eurodad.org
- Eurodad (2007) *Eurodad brief analysis of the OECD Paris Declaration monitoring survey*. Brussels.
- Eurodad (2007) *Untying the knots, How the World Bank is failing to deliver real change on conditionality.* Eurodad Report, Brussels.
- Eurodad (kommer publiceras 2008) *Eurodad Charter on Responsible Lending*, Brussels.

Financial Times, October 23 2006. "World Bank hits at China over lending".

Financial Times, November 28 2006. "EIB accuses China of unscrupulous loans".

Finansdepartementet, Internationella Avdelningen, Internationella organisationer. PM 2006 01 26, *Bakgrundspromemoria inför regeringsbeslut om kostnadsfördelningsmodell vid parisklubsöverenskommelser och därpå följande bilateral skuldavskrivning för de fattigaste länderna.*

FN:s klimatpanel 2007: *Klimat effekter, anpassning och sårbarhet.*

Naturvårdsverket www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5704-9.pdf.

Forum Syd (2006) *Det civila samhällets syn på Parisagendan: utmaningar och risker*, www.forumsyd.org.

Foster, Mick with Keith, Andrew (2003) *The Case for Increased Aid*, final report to the Department for International Development, DFID.

Göteborgs Posten, 30 maj 2007. "Ministern som inte vill ha mer"
www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=913&a=349478

How the World Bank's Energy Framework Sells the Climate and Poor People Short, A Civil Society Response to the World Bank's Investment Framework for Clean Energy and Development (September 2006). www.seen.org/PDFs/Energy_Framework_CSO.pdf

IMF (2002) *IMF Guidelines on Conditionality.*

Independent Evaluation Office of the IMF (2007) *The IMF and Aid to Sub-Saharan Africa.*

International Development Association (June 2006) *IDA Countries and Non-Concessional Debt: Dealing with the 'Free Rider' Problem in IDA 14 Grant-Recipient and Post-MDRI Countries.*

Manning, Richard (2006) "Will 'Emerging Donors' Change the Face of International Co-operation?" *Development Policy Review*, 24 (4): 371-385.

Mc Gilivray, Mark et al. (2006) "Controversies over the impact of development aid: It works; it doesn't; it can, but that depends..." *Journal of International Development*, No18.

Nikolaisen, Per-Ivar, "Givere presser fram «tynne» tal" *Bistandsaktuelt*, nr 3/2007.

Oddone, Francesco (2007) *Debt sustainability or defensive deterrence? The rise of new lenders and the response of the old*, Eurodad, Brussels.

OECD (2001) *The DAC Guidelines on Poverty Reduction.*

OECD (2001) *Untying Aid to the Least Developed Countries*, Policy Brief, July.
www.oecd.org/dataoecd/16/24/2002959.pdf

OECD (2004) *Draft report on Aid Effectiveness for the second High Level Forum, Review of Progress, Challenges and Opportunities.*

OECD (2005). *Paris Declaration on Aid Effectiveness.*

OECD (2005), "DAC Peer Review Sweden 2005: Main Findings and Recommendations"
www.oecd.org/document/15/0,3343,en_2649_34603_34950223_1_1_1_1,00.html

OECD (2005) *Conflict Prevention and Peacebuilding: What counts as ODA?*, 3 March.
www.oecd.org/dataoecd/32/32/34535173.pdf

OECD (2006). *Letter from chair of the working party on statistics to chair of DAC*, DCD/DAC/STAT(2006)22.

OECD (2006). "DAC Chair calls on donors to deliver on their Gleneagles Commitments" 06/12/2006,
www.oecd.org/document/54/0,3343,en_2649_34485_37799158_1_1_1_1,00.html

OECD (2006). *2006 Survey on Monitoring the Paris Declaration – Overview of the results.*

OECD (2007). "Development aid from OECD countries fell 5.1 % in 2006", 03/04/2007
www.oecd.org/document/17/0,3343,en_2649_201185_38341265_1_1_1_1,00.html

OECD (2007) ODA ELIGIBILITY OF CONFLICT, PEACE AND SECURITY EXPENDITURES, DCD/DAC(2007)23/REV1 High Level Meeting, 3-4 April 2007.
www.oecd.org/dataoecd/27/44/38433433.pdf

OECD (2007). *Development Cooperation Report 2006.*

OECD (2007). *Financing Development: Aid and Beyond.*

OXFAM (2007) *Adapting to climate change*, Briefing paper 104.

Proposition 2002/03:122. *Gemensamt ansvar. Sveriges politik för global utveckling*, Stockholm.

Reisen, Helmut "Is China Actually Helping Improve Debt Sustainability in Africa", G-24
Policy Brief, No. 9. www.g24.org/briefs.htm

- Riddell, Roger C. (2007) "Effective Aid Requires New Structures" in *Does Aid Work? – for the MDGs – Poverty in Focus*, International Policy Centre, UNDP, October.
- Rudebeck, Karin och Wall, Carin (2006) *Utvecklingssamarbete och näringsliv i samverkan – dialog, arenor och instrument*, 27 februari.
- RUT – Riksdagens utredningstjänst 2006:1978 Delredovisning.
- Sandahl, Johanna, red. (2007) *Skumma skulder – om hur långivare slipper ansvar och fattiga får betala*, Attac, Diakonia, Forum Syd, Sveriges Kristna Råd, Globala Studier, Stockholm.
- Sida (2004). *Perspektiv på fattigdom*. Stockholm.
- SIPRI Yearbook 2007: *Armaments, Disarmament and International Security*.
- Soria Moria deklARATIONEN: Plattform for regeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet 2005-2009. Oslo, 2005.
- Tarp, Finn (2006). "Aid and development", *Swedish Economic Policy Review*, Vol. 13, No 2, Fall 2006.
- The Nordic Africa Institute (2007) "Rethinking Africa -referring to the Economic and Welfare Impacts of the EU-Africa Economic Partnership Agreements", *ATPC Briefing*, No. 6, May.
- The Reality of Aid (2007) *Reality of Aid 2006 Report*. Zedbooks, London.
- UNCTAD (2004) *Economic Development in Africa: Debt Sustainability: Oasis or Mirage?*, New York.
- UNDP (2005) *Human Development Report 2005*. New York.
- UNDP (2006) *Human Development Report 2006*. New York.
- UNDP (2007) *Human Development Report 2007/2008*. New York.
- UNICEF (2007) *The State of the World's Children 2007*. New York.
- United Nations (2003) *Financing for Development. Monterrey Consensus of the International Conference of Financing for Development*. New York.
- United Nations (2005) *In larger freedom: towards development, security and human rights for all*. Report of the Secretary-General, New York.
- United Nations (2007). *The Millennium Development Goals Report 2007*. New York.
- United Nations (2007). *World Economic Situation and Prospects*. New York.
- Uppsala Nya Tidning* 2005 10 24.
- Utrikesdepartementet, Underlag från UD till statsrådsberedningen, *KU:s granskningsärende 2006/07;25 Regeringens utformning av budgetpropositionen biståndsanslag 2007 02 15*.
- Utrikesdepartementet, Regleringsbrev till Sida 2006.
- Utrikesutskottets betänkande 2002/03:UU3.
- Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU3
- Utrikesutskottets betänkande 2006/07:UU2
- Wikipedia, Liberias historia <http://sv.wikipedia.org/wiki/Liberia#Historia>
- World Bank (2005) *World Bank Good Practice Principles for the application of conditionality*, World Bank Conditionality Review 2005. Washington D.C.
- World Bank (2006). *Global Development Prospects 2006. Economic Implications of Remittances and Migration*. Washington D.C.
- World Bank (2007). *Global Development Finance 2007*. Washington D.C.
- World Bank (2007) *Global Monitoring Report 2007*. Washington D.C.
- World Bank (2005) *Review of World Bank Conditionality: Content of Conditionality in World Bank Policy-Based Operations: Public Sector Governance, Privatization, User Fees and Trade*. Washington D.C.
- Worshall, Tim (2005) "Capital flight from Africa" på www.globalisationinstitute.org
- Åkesson, Håkan (2006) *Utvecklingssamarbete och näringsliv i samverkan – förändrade arbetssätt inom UD, Sida och ambassaderna*, 27 februari.

Fotnoter

- 1 EU:s ministerråd, slutsatser april 2006
www.eu2006.gov.at/en/News/Council_Conclusions/1104AidEffectiveness.pdf
EU:s ministerråd, slutsatser april 2006 "Understryker behovet av att säkerställa att skuldåtgärder sker i enlighet med grundtankarna i Monterrey" med hänvisning till den exakta skrivningen från FN konferensen 2002
"att resurser som avsätts för skuldåtgärder inte tas från biståndetsresurser som är avsedda för utvecklingsländerna"
- Informal ECOFIN, Manchester 9 – 10 September 2005: Common EU Finance Ministers' position for the UN High Level Dialogue on Financing for Development (14/09/05)
<http://www.eu2005.gov.uk/servlet/Front?pagename=OpenMarket/Xcelerate/ShowPage&c=Page&cid=1107293561746&a=KArticle&aid=1125562196836>
- 2 Sedan 1999 ska alla utvecklingsländer ta fram egna strategier för fattigdomsbekämpning, en så kallad Poverty Reduction Strategy (PRS) som givarna ska kanalisera biståndet till.
- 3 *UNDP Human Development Report 2005* kapitel 4 international Trade sid 130.
- 4 *UNDP Human Development Report 2006*.
- 5 Uträknet av Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen.
- 6 OXFAM *Adapting to climate change*, Briefing paper 104, 2007.
7. Ibid
8. *How the World Bank's Energy Framework Sells the Climate and Poor People Short*, A Civil Society Response to the World Bank's Investment Framework for Clean Energy and Development, 2006.
9. Concord, 2007, *Hold the Applause! EU governments risk breaking aid promises*.
10. Mätt som antal underviktiga eller mycket underviktiga barn. UNICEF. *The State of the World's Children 2007*.
11. *UN, The Millennium Development Goals Report 2007*. Alla sifferuppgifter och jämförelser mellan regioner i detta avsnitt är tagna från denna rapport.
12. Milleniummålens rubriker och innehåll. www.sweden.gov.se/sb/d/2355/a/30775
13. *2006 Development Cooperation OECD/DAC Report*, table 8.
14. www.oecd.org.newsEvents 03/04/2007, "Development aid from OECD countries fell 5.1% in 2006"
- 15 World Bank, *Global Monitoring Report 2007*, sid 15.
- 16 Roger Riddell, i *Poverty in Focus*, October 2007, International Policy Centre, UNDP, Brasilia.
17. Commission for Africa, 2005 Report.
18. World Bank: *Global Monitoring Report 2007*, sid 15.
19. *Commission for Africa Report*, speciellt kapitel 9.
20. CONCORD 2007.
- 21 United Nations, 2007, *World Economic Situation and Prospects*.
22. OECD 2007, *Financing Development*, sid. 13.
23. Beräknat från data i World Bank, *Global Development Finance 2007*.

24. World Bank, *Global Development Finance 2007*.
25. Ibid
26. Ibid
27. World Bank, *Global Economic Prospects 2006. Economic Implications of Remittances and Migration*, sid. 90.
28. *World Bank: Global Development Finance Report 2007*.
29. Raymond M. Baker: *Capitalism's Achilles Heel: Dirty Money and How to Renew the Free Market System* anges belopp i storleksordningen 500-1500 miljarder USD, med beloppen för företags skatteflykt mycket högre än kapitalflykt p.g.a. korruptionsutgifter.
30. ibid
31. *Economic Development for Africa 2006*.
32. Tim Worstall."Capital flight in Africa" (20 July 2005), på www.globalisationinstitute.org
33. "Aid overview" på Eurodads hemsida: www.eurodad.org
34. CONCORD (2007).
35. UNCTAD, *Economic Development in Africa: Debt Sustainability: Oasis or Mirage?*, United Nations, New York, 2004 www.unctad.org/en/docs/gdsafrica20041_en.pdf
36. Se ruta sid 14
37. www.oecd.org/dataoecd/21/21/34086975.pdf
38. Världsbankens databas
39. Se t.ex. Deborah Bräutigam: "Aid Dependence and Governance", *EGDI Studies* 2000:1.
40. Cassen, R & Associates (1986) *Does Aid Work? Report to an Intergovernmental Task Force*. Oxford: Clarendon Press.
41. Burnside and Dollar (1997, 2000) "Aid has a positive impact on growth in developing countries with good fiscal, monetary and trade policies"
- Burnside, C. and Dollar, D. (1997), "Aid, policies, and growth", *Policy Research Working Paper*, No. 1777, World Bank, Washington, D.C.
- Burnside, C. and Dollar, D. (2000), "Aid, policies, and growth", *American Economic Review* 90, 847-68.
- Burnside, C. and Dollar, D., 2004, "Aid, Policies and Growth: Revisiting the Evidence", *World Bank Policy Research, Working Paper* No. 3251.
http://econ.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64165259&theSitePK=469372&piPK=64165421&menuPK=64166093&entityID=000009486_20040421103444
42. Clemens, M., Radelet, S. and Bhavnani, R. (2004), "Counting chickens when they hatch: The short-term effect of aid on growth", *Center for Global Development Working Paper* 44, Center for Global Development, Washington, D.C. "Yet, the single most common result of recent empirical aid-growth studies is that aid has a positive impact on per capita growth. At the same time, aid is by no means a panacea for growth and poverty reduction."
43. Mark McGilivray et al. "Controversies over the impact of development aid: It works; it doesn't; it can, but that depends..." i *Journal of International Development*, 18, 2006.
44. Finn Tarp "Aid and Development", *Swedish Economic Policy Review*, 13, 2006.
45. Gunilla Carlsson 30 maj 2006, tal vid Utrikespolitiska institutets plenarmöte.
46. "OECD DAC Peer Review Sweden (2005), Main Findings and Recommendations" http://www.oecd.org/document/15/0,3343,en_2649_34603_34950223_1_1_1_1,00.html

47. www.daraint.org
48. Exempelvis
"En del skulle säga att det är ett privilegium. Jag skulle kalla det en förbannelse, säger hon och kritiserar att vi genom åren bara talat om pengar, inte innehåll."
GP, 30 maj, www.gp.se/gp/jsp/Crosslink.jsp?d=913&a=349478
- "Vi måste gå från utbetalningspolitik och volymfixering till ett bistånd där kvalitetssäkring och resultat står i centrum." Ohlinföreläsning 30 november 2007. www.moderat.se/artikel.aspx?webbid=1&menyid=1&artikelid=30187
49. För en beskrivning av Kinas roll i Afrika se rapporten: *China and the end of poverty in Africa - towards mutual benefit?*, publicerad av Diakonia i samarbete med European Network on Debt and Development (Eurodad), augusti 2007. www.diakonia.se/china
50. Kina antog 2006 en särskild Afrika policy (*China's African Policy*, January 2006) och på ett toppmöte samma år lades en konkret strategiplan fram för samarbetet mellan Kina och Afrikanska länder för de kommande åren (*Forum on China-Africa Cooperation Beijing Action Plan (2007-2009)*).
51. *World Bank News and Broadcasts*, Friday May 18, 2007
52. För en översikt av det ökade samarbetet, se *China and the end of poverty in Africa - towards mutual benefit?*, kapitel 2.
53. Richard Manning, "Will 'Emerging Donors' Change the Face of International Co-operation?", *Development Policy Review*, 2006, 24 (4): 371-385
54. Chervalier, B and J. Zimet (2006) "American Philanthropic Foundations: Emerging Actors of Globalisation and Pillars of Transatlantic Dialogue".
55. Enligt World Bank, *Global Development Finance 2007*, sid 57-58 uppgick ODA från icke DAC-länder år 2005 till 4,2 mdr USD, exklusive Indien och Kina. Flödet till "internationella initiativ" (dock inte nödvändigtvis till utvecklingsländer) från filantropiska fonder i USA uppgick samma år enligt samma källa till 3,8 mdr USD.
- Enligt Richard Manning i artikeln "Will 'Emerging Donors' Change the Face of International Co-operation?", beräknades ODA från Kina år 2004 till 1,6 mdr USD (Kina redovisar inte sina siffror) och biståndet från Indien till 0,7 mdr USD. Totalt ca 10.3 mdr USD, vilket motsvarar 10 procent av det registrerade DAC-biståndet (skuldavskrivningar medräknade).
56. Detta framförs bland annat av DAC-chefen Richard Manning i "Will 'Emerging Donors' Change the Face of International Co-operation?".
57. För en beskrivning av problematiken kring skuldållbarhet och för mer källor se *China and the end of poverty in Africa - towards mutual benefit?*, kapitel 8
58. International Development Association, June 2006. *IDA Countries and Non-Concessional Debt: Dealing with the 'Free Rider' Problem in IDA 14 Grant-Recipient and Post-MDRI Countries*.
59. Helmut Reisen, "Is China Actually Helping Improve Debt Sustainability in Africa?", *G-24, Policy Brief No. 9*. www.g24.org/briefs.htm
60. Se folkrörelsers kritik i rapporten *Debt sustainability or defensive deterrence? The rise of new lenders and the response of the old*, skriven av Francesco Oddone och publicerad av Eurodad, januari 2007.
61. För en beskrivning av problematiken kring skuldållbarhet och för mer källor se *China and the end of poverty in Africa - towards mutual benefit?*, kapitel 9.
62. *Financial Times*, October 23 2006. "World Bank hits at China over lending".
- 63 För information om illegitima skulder se: *Skumma skulder - om hur långivare slipper ansvar och fattiga får betala*, red. Johanna Sandahl, publicerad av Attac, Diakonia, Forum Syd, Sveriges Kristna Råd, Globala Studier, 2007.
64. *Financial Times*, November 28 2006. "EIB accuses China of unscrupulous loans".

65. Se *EURODAD Charter on Responsible Lending*, av Gail Hurley, som kommer att publiceras av Eurodad 2008.

66. För fler rekommendationer och förslag se rapporten *China and the end of poverty in Africa – towards mutual benefit?*, publicerad av Diakonia i samarbete med European Network on Debt and Development (Eurodad), augusti 2007. www.diakonia.se/china

67. CONCORD (2007) med hänvisning till statistik från OECD DAC.

68. *In larger freedom: towards development, security and human rights for all*. Report of the Secretary-General, punkt 48, s.16 och punkt 54, s.18

69. *The DAC Guidelines on Poverty Reduction*, s 84 f

70. *Monterrey Consensus of the International Conference on Financing for Development*, punkt 51, s. 11. "We encourage donor countries to take steps to ensure that resources provided for debt relief do not detract from ODA resources intended to be available for developing countries."

71. EU:s ministerråd, slutsatser april 2006

www.eu2006.gv.at/en/News/Council_Conclusions/1104AidEffectiveness.pdf

EU:s ministerråd, slutsatser April 2006 "Understryker behovet av att säkerställa att skuldåtgärder sker i enlighet med grundtankarna i Monterrey" med hänvisning till den exakta skrivningen från FN konferensen 2002 "att resurser som avsätts för skuldavskrivningar inte tas från biståndsresurser som är avsedda för utvecklingsländerna" samt *Keeping Europe's promises on Financing for Development*, Conclusions of the Council and the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council, GAERC, 15 May 2005.

72. Gunilla Carlsson i riksdagens kammare 14 december 2006 anf 205

Anf. 205 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m) replik:

Fru talman! Ja, det är helt riktigt att, som gång på gång sagts här i dag, vi har en överenskommelse inom ramen för FN. I givarsamfundet är man överens om att skuldavskrivningar ska vara additionella, att de inte ska räknas in i biståndsramen. Sverige har i dag en biståndsvolym som uppgår till ungefär 1 % av bni. Vi ligger alltså inte under de 0,7 % som vi har kommit överens om.

Det totala svenska biståndet för år 2007 ökar med 2 miljarder kronor. Det innebär inte att skuldavskrivningarna på 1 ½ miljard kronor utgör avvikelser från överenskommelsen. Jag har själv här i riksdagen varit med om att det är Moderaterna som tagit initiativ till just skuldavskrivningarna. Vi blev väldigt inspirerade av Jubel 2000 och tycker att skuldavskrivningar är ett bra sätt att kunna ge länder en ny start.

Det som händer med den 1 ½ miljard som vi har prognostiserat vad gäller möjliga skuldavskrivningar för år 2007 är att till exempel Kongo och Liberia slipper betala dessa pengar. För Kongo och Liberia spelar det ju ingen roll om man får nya biståndspengar eller om man kan avskriva gamla skulder. Det är detta som vi har försökt visa i årets budget genom att avräkna det och genom att redovisa på samma sätt som vi redovisar till OECD och Dac. Därför tycker jag att det är fel att tala om en urholkning. Biståndet ökar med 600 miljoner, förutom de planerade avskrivningarna.

73. *Riksdagens utredningstjänst 2006:1978 Delredovisning*, anges beloppet 421 miljoner för det socialdemokratiska regeringsbeslutet 2006.

Underlag från UD till statsrådsberedningen, "KU:s granskningsärende 2006/07;25 Regeringens utformning av budgetpropositionen biståndsanslag m.m" daterat 2007 02 15 framkommer att "Till och med 2006 har endast den andel som utgörs av kompensation till EKN belastat biståndsanslaget". Den socialdemokratiska regeringen beslutade 9 februari 2006 att kompensera EKN för ett stort antal skulder för olika länder som skrivits av men som EKN inte fått ersättning för".

Det totala beloppet anges till 421 miljoner enligt mail från Johan Dahl (Country Policy Advisor Risk & Business Control EKN till Magnus Walan Diakonia 2007 12 20 framkommer att ersättningen för dåvarande regeringens principbeslut i februari 2006 följdes av en faktiskt utbetalning av den nya regeringen till EKN i december 2006. Den regeringen ersätter EKN enligt samma modell men räknar av det större beloppet från biståndsramen.

74. PM 2006 01 26 Bakgrundspromemoria inför regeringsbeslut om kostnadsfördelningsmodell vid parisklubsöverenskommelser och därpå följande bilateral skuldavskrivning för de fattigaste länderna. Finansdepartementet Internationella Avdelningen, Internationella organisationer.

75. *ibid*

76. ibid

77. *Riksdagens utredningstjänst 2006:1978 Delredovisning*, Underlag från UD till statsrådsberedningen, "KU:s granskningsärende 2006/07;25 Regeringens utformning av budgetpropositionen biståndsanslag m m" daterat 2007 02 15. Budgetproposition 2007/2008.

78. Dagens Eko 2006 11 28
www.sr.se/ekot/artikel.asp?artikel=1060729

79. Mail från Johan Dahl (Country Policy Advisor Risk & Business Control EKN) till Magnus Walan Diakonia 2007 12 20 om när Kongoskulden faktiskt kan regleras;
Vad gäller Kongo (DRK) är det helt beroende på hur samarbetet med IMF fortskrider. (bifogar en länk med lite info nedan). Först ska ett sk PRGF-program på plats med IMF och sedan behövs minst 6 månader (sk track record) innan landet når slutpunkten under HIPC-initiativet. Först därefter kan det bli aktuellt för en omförhandling/ avskrivning i Parisklubben. www.imf.org/external/np/sec/pr/2007/pr07242.htm

samt

Underlag från UD till statsrådsberedningen, "KU:s granskningsärende 2006/07;25 Regeringens utformning av budgetpropositionen biståndsanslag m m" daterat 2007 02 15

80. Riksdagens utredningstjänst PM 2007 11 14.

81. Budgetpropp 2006/2007 samt Underlag från UD till statsrådsberedningen, "KU:s granskningsärende 2006/07;25 Regeringens utformning av budgetpropositionen biståndsanslag m m" daterat 2007 02 15

82. Enligt handlingar från EKN daterade 79 07 12

"Is it ODA?" *Exclusion of military aid – The supply of military equipment and services, and the forgiveness of debts incurred for military purposes, are not reportable as ODA.*
<http://www.oecd.org/dataoecd/21/21/34086975.pdf>

83. <http://sv.wikipedia.org/wiki/Liberia#Historia>

84. CONCORD (2007) sid 3.

85. Ibid, sid 31.

86. Enligt den så kallade "Soria Moria deklARATIONEN": *Plattform for regjeringssamarbeidet mellom Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet* 2005-12 20
http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/dok/rapporter_planer/Rapporter/2005/Soria-Moria-erklaringen.html?id=438515

87. CONCORD (2007) sid 4.

88. *Reality of Aid Report* 2006.

89. OECD (2007). "Development aid from OECD countries fell 5.1 % in 2006",
www.oecd.org,newEvents03/04/2007

90. Dataunderlag för kalkylen är taget från OECD. *2006 Development Cooperation Report. Statistical Annex.*

91. För att värna om parlamentarikers möjlighet att delta i beslutsfattande om den ekonomiska politiken i utvecklingsländer startades 2004 ett internationellt upprop mot de ekonomiska policyvillkoren. Uppropet överlämnades till IMF och Världsbanken 2005 med underskrifter från parlamentariker i ett 50-tal länder: "Parliamentarians go to Washington to demand greater oversight" Bretton Woods Project, 13th of June 2005.

92. World Bank 2005, *Review of World Bank Conditionality: Content of Conditionality in the World Bank Policy based Operations: Public Sector Governance, privatisation, user Fees and Trade.*

93. Ett exempel är de privatiseringar som gjorts av vatten eller energisektorn som i flera fall resulterat i att fattiga människor drabbats. Se *Money talks, How aid conditions continue to drive utility privatisation in poor countries*, Action Aid International 2004

94. Milleniummålen rubriker och innehåll. www.sweden.gov.se/sb/d/2355/a/30775

95. I Sverige gick kampanjen under namnet "På vems villkor? För fattiga länders rätt till egen utveckling. Se www.diakonia.se/sa/node.asp?node=1596
96. Sveriges ambassad i Managua, 9 november 2006, i mail till svenska folkrörelser. I rapporten *Vem bestämmer? En rapport om Internationella Valutafonden, Nicaragua och Sveriges roll*, november 2006.
97. *The IMF and Aid to Sub-Saharan Africa*, Independent Evaluation Office of the IMF, 2007.
98. Ibid.
99. *Partnerships for poverty reduction: rethinking conditionality, A UK policy paper*, March 2005.
100. *Soria Moria deklARATIONEN*, 2005 12 20 av den norska koalitionsregeringen. http://www.regjeringen.no/nb/dep/smk/dok/rapporter_planer/Rapporter/2005/Soria-Moria-erklaringen.html?id=438515
101. *Review of World Bank Conditionality*, World Bank, September 2005.
102. De principer som antagits av Världsbanken och IMF är: *World Bank Good Practice Principles for the application of conditionality*, Conditionality Review 2005 och IMF Guidelines on Conditionality, 2002.
103. *The World Bank's and the IMF's use of Conditionality to Encourage Privatization and Liberalization: Current Issues and Practices*, Benedicte Bull et.al. Report prepared for the Norwegian Ministry of Foreign Affairs as a background for the Oslo Conditionality Conference, November 2006
104. ibid
105. *Chairman's Summary, The follow-up session after the Oslo Conditionality Conference, 28-29 November 2006*. På mötet deltog regeringsrepresentanter för Danmark, Finland, Holland, Norge, Sverige, Storbritannien och Tyskland.
106. *Untying the knots, How the World Bank is failing to deliver real change on conditionality*, EURODAD Report, November 2007.
107. www.worldbankcampaigneurope.org
108. OECD: *2006 Survey on Monitoring the Paris Declaration*. Några av de kvantitativa resultaten för de individuella EU-länderna från denna rapport finns sammanfattade i Eurodad brief analysis of the OECD Paris monitoring survey (June 2007)
109. För mer information se Sidas hemsida: www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=1350&a=24820 eller <http://www.whiteband.org/resources/issues/aid/the-aid-effectiveness-debate/a-critical-approach-to-the-aid-effectiveness-agenda>
110. "Untying Aid to the Least Developed Countries2, Policy Brief, s. 2. www.oecd.org Draft report on Aid Effectiveness for the second High Level Forum OECD DAC 20043. "It has been clearly documented that tying aid raises the cost of many goods, services and works by 15% to 30% on average, and by as much as 40% or more for food aid. If one accepts the range of 20% to 30 % as an approximate average of the direct cost of tying
111. Utrikesutskottets betänkande 2002/03:UU3
112. Regleringsbrev till Sida 2006
113. Brev till Näringsminister Thomas Östros, "Svenskt näringsliv behövs i det svenska biståndet", nätverket Svensk Projektexport, Lars-Ingvar Nilsson, 2006-02-15.
114. Ibid
115. *Utvecklingssamarbete och näringsliv i samverkan – dialog, arenor och instrument*, Karin Rudebeck och Carin Wall, 27 februari 2006 och *Utvecklingssamarbete och näringsliv i samverkan – förändrade arbetssätt inom UD, Sida och ambassaderna*, Håkan Åkesson 27 februari 2006.
116. *Utvecklingssamarbete och näringsliv i samverkan – förändrade arbetssätt inom UD, Sida och ambassaderna*, Håkan Åkesson 27 februari 2006.
117. *World Bank: Global Monitoring Report 2007*, table A4b.

118. Ibid
119. *SIPRI Yearbook 2007*.
120. *Investing in Development*, Millennium Project, New York 2005.
121. *Conflict Prevention and Peacebuilding. What counts as ODA?* www.oecd.org. samt Intervju Björn Holmberg, SIDA SSR-ansvarig, taget ur Diakonias rapport om Urholkning av biståndet, research Kristoffer Morén, Internationella Byrån, 2006
122. Ur protokollet från arbetsgruppen inför högnivåmötet. Punkt 7 DCD/DAC(2007)23/REV1 ODA ELIGIBILITY OF CONFLICT, PEACE AND SECURITY EXPENDITURES High Level Meeting, 3-4 April 2007
123. Ibid
punkt 7:
The DAC discussed this issue at its meeting on 13 March 2007. Austria, Denmark, EC, Ireland, Italy, Japan, Luxembourg, the Netherlands, Switzerland and the United Kingdom opposed reopening the ODA eligibility of CPS expenditures. A prime concern was that reopening the issue at a time of unprecedented pressure to achieve ODA targets may weaken the developmental focus of ODA through dilution with elements of security enforcement and defence co-operation, and lay members open to claims that the ODA goalposts were being moved just as final figures were being compiled on members performance against their Monterrey ODA targets for 2006.
- Punkt 8.
Canada, Sweden and the United States favoured reopening, and Finland and Germany could consider it. These members felt that there could be no development without security and that current ODA coverage precluded the use of ODA funds for vital security projects and encouraged donors to cherry pick among project components that could qualify as ODA.
- Punkt 9.
The meeting concluded that there was no prospect of a consensus at the HLM in favour of reopening the issue of the boundary of ODA coverage of CPS issues.
124. DN 2003 08 20.
125. www.moderat.se/artikel.aspx?webbid=1&menyid=7&artikelid=30187
126. *Uppsala Nya Tidning* 2005 10 24.
127. FNs milleniumsmål Se <http://www.un.org/millenniumgoals/>
128. *UNDP Human Development Report 2005*, svensk sammanfattning s.27.
129. *UNDP Human Development Report 2005* kapitel 4 international Trade sid 130
130. *UNDP Human Development Report 2005*, svensk sammanfattning s.27.
131. Se *International Herald Tribunes* hemsida, <http://blogs.iht.com/tribtalk/business/globalization/?p=361>
132. *Partnership under pressure – an assessment of European Commission conduct in the EPA negotiations* ACTION AID CAFOD. CHRISTIAN AID, TEARFUND, TRADECRAFT (2007).
www.epa2007.org/upload/pdf/partnership%20under%20pressure%20-%20full%20report.pdf
133. Nordic Africa Institute "Rethinking Africa" referring to The Economic and Welfare Impacts of the EUAfrica Economic Partnership Agreements", *ATPC Briefing* No. 6, May 2005.
134. *Sipri Annual Yearbook 2007*. Svenska sammanfattningen.
135. Utråknat av Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen
136. SIPRI
137. *UNDP Human Development Report 2006*.
138. Utråknat av Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen.
139. Desmond Tutu citerad i *Human Development Report 2007/2008* ; *Adaptation is becoming a eup-*

hemism for social injustice on a global scale. While the citizens of the rich world are protected from harm, the poor, the vulnerable and the hungry are exposed to the harsh reality of climate change in their everyday lives. Put bluntly, the world's poor are being harmed through a problem that is not of their making.

140. FN:s klimatpanel 2007: Klimateffekter, anpassning och sårbarhet. Sammanfattning för beslutsfattare <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5704-9.pdf>

141. OXFAM "Adapting to climate change" Briefing paper 104, 2007.

142. OECD DAC anger globala biståndet för 2006 till 103.9 miljarder. Av detta belopp måste man räkna av det bistånd som inte huvudsakligen är inriktat på fattigdomsbekämpning t.ex. avräkningar för finansiering av andra budgetposter i industriländerna, bistånd som finansierar exportkreditskulder som aldrig underställts fattigdomsbekämpning etc. Enligt beräkning från Reality of Aid i dess årsrapport 2006 visar bl.a. att enbart ca 30% av biståndet går till "långsiktigt utvecklingsarbete under mottagarens ansvar". Se tabell nr 3 i denna rapport.

143. Summary *Human Development Report 2007/2008*, sid 26.

144. *How the World Bank's Energy Framework Sells the Climate and Poor People Short*, A Civil Society Response to the World Bank's Investment Framework for Clean Energy and Development, 2006. www.seen.org/PDFs/Energy_Framework_CSO.pdf

